

Universul

Anul XLV Nr. 10

3 Martie 1929

5 Lei

literar

DIMITRIE OLLĂNESCU (ASCANIO)

C t i t o r i i

DIMITRIE OLLĂNESCU (Ascanio)

de N. PETRĂSCU

Magistrat, diplomat, om de lume, bărbat frumos, scriitor, poet, dramaturg, om de inițiativă, om de gust, bun prieten, bun român, Ollănescu a fost una din acele naturi rari și fericite care știu să răspundă în chip strălucit la toate chemările și împrejurările soartei și care apar în lume, așa putea zice, ca niște capete de operă ale umanității. Înaintea de toate ca un talismă hărăzit de zei, el răspândea o simpatie pe care o au puțini oameni în lume. Atitudinea lui rece, la început și privirea-i de sus cu un aer de mândrie se prefăceau, când îl cunoșteai de aproape, într'un farmec și o atracție prietenoasă plină de căldură. Ca procuror la Tecuci, rechizitoriile lui dela Tribunal au rămas neuitate. Spre deosebire de altele, ele erau călăuzite totdeauna de un nobil sentiment umanitar, iar ca formă erau scurte, colorate, într'o frumoasă limbă românească. Ca primar, ca „părinte al orașului“, la vârsta de 25 de ani, era preocupat de înfrumusețări moderne, de premii pentru tinerii talentați, și discursurile lui la inaugurări atrăgeau, ca rareori, multă lume și în deosebi tineretul. Societatea distinsă în care trăia, căuta să-l aibă în mijlocul ei ca pe un element prețios și seducător. El era acolo amicul intim al lui Theodor Șerbănescu, gingașul poet al dragostei, ale cărui versuri le iubea și le recita Ollănescu în societate cu multă patimă și tinerete.

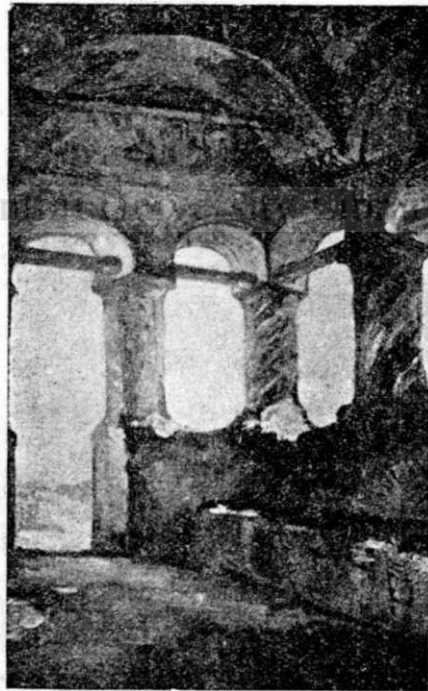
Venit la Ministerul de externe, ca Director și Secretar General, Ollănescu era stimat și iubit de toți și, prin simpatia lui, ministerul mergea sub el cu o regularitate și o ordine, cum, după spusele vechilor funcționari, nu mersese niciodată. Inteligența lui era scripitoare în toate ocaziile. Trebuia să fi văzut cineva cu ce ușurință trecea el dela o notă diplomatică — pe care o dicta și o alcătuia cu o mare putere de logică și cu o rară frumusețe de expresii — la glume și cuvinte ușoare, pentru a-și putea face o idee de înălțimea inteligenței lui.

La Constantinopol, ca prim Secretar de Legație a lăsat, atât în corpurile diplomatice cât și în familiile distinse din Pera, amintirile cele mai frumoase. După mulți ani dela plecarea lui de acolo, portretele sale erau păstrate încă în saloanele societății.

La Viena, ca însărcinat de afaceri al Țării, el găsi relațiile noastre cu Austria încordate. Ollănescu știu să se strecoare cu multă abilitate prin Bal-Platz și avu de înregistrat chiar câteva succese serioase.

În 1894, fiind în disponibilitate la București, el înființă *Cercul Amicilor literaturii și artei române*, din care făceau parte: Duiliu Zamfirescu, Anghel Demetriescu, Ștefan Mihăileanu, Carageale, Ionescu-Gion, Bengescu-Dabija, Hara-lamb Leca, Coșbuc, Speranță, Mincu, Grigorescu, Mirea și alții. Peste un an, sub auspiciile acestui cerc, a fost înființată revista *Literatură și artă română*, în care, în primul număr, a apărut *Retruvirea*, versuri de Ollănescu, și a-

poi alte poezii și nuvele de dânsul, timp de 12 ani. Seratele cercului se țineau, în fiecare săptămână, în apartamentele Carmen-Sylvei și în casele d-nelor Zoe Mandrea, Elena Catargiu, Elena Grădișteanu, Zoe Păucescu, Eliza Mincu, Olga Prodan și altele. Ele se alcătuiau din lecturi, muzică și teatru. Ideea lui Ollănescu era de a face o trăsătură de uniune între aristocrația intelectuală dela noi și cea socială. La aceste serate, el citea, fie versuri de ale lui, fie de ale altora, trimise spre publicare Revistei. Citirea lui dădea bucăților o demnitate serioasă și o importanță ce deșteptase societatea noastră atât de străină până

TEODORESCU-ROMANAȚI: Pridvor

atunci de încercările literare românești. În 1894, Ollănescu își ținu discursul de recepție la Academia Română în fața Regelui Carol și a unui auditor mai numeros și mai ales ca oricând, vorbind cu venerație și competență despre Vasile Alecsandri și opera lui.

Fiind numit Comisar General al Expoziției din Paris, în 1900, Ollănescu a pus răvna cea mai mare și a lucrat din toate puterile spre a susține și înălța cât mai sus numele poporului român. Această expoziție a fost, ca producție, nu numai punctul cel mai culminant al vitalității poporului român, cum era firesc, dar ea a fost cu mult superioară celei din 1889, în care abea am putut face față chiar printre națiunile mici din Balcani. Rezultatul acesta nu s'a datorit decât lui Ollănescu care a adunat și expus produsele noastre cu multă pricepere și gust. Intors din

Franța, el se simți bolnav de inimă boală care progresă încetul cu încetul și într'o dimineață se stinse fără dureri, prin încetarea inimii lui de a bate.

Întorcându-ne dela înmormântare, la Istrati, care era, cum se știe, un patriot de seamă, îmi zise cu multă tristețe: „In amicul pe care l-am îngropat, am pierdut un bun român“. Și în adevăr atât funcțiunile sale ca reprezentant țării, cât și faptele lui de tot felul, și scrierile lui, au ținut toate la afirmarea și înălțarea poporului român.

Printre funcțiunile și sarcinile lui oficiale, Ollănescu a scris literatură, poezii, teatru, nuvele, traduceri, disertații literare și istorice ca *Istoria Teatrului nostru* și altele.

Ca poet, Ollănescu zugrăvește viața în culori frumoase și ne-o înfățișează în lăturea ei fermecătoare. Poezia lui cuprinde cântece amoroase, ode, cântece ostășești, satire. În ea totul e firesc și simplu și franc, o descărcare a unui suflet ce simțea nevoia de a spune ceea ce-l mișca sau își închipuia. Următorul exemplu:

STEJARUL

*Cu creștetul în ceruri, cu brațele în soare,
Încins c'un brâu molatic de umbră și răcoare
Mai mândru ca un Rege, stă falnicul stejar:
La poalele-i se întinde covor de floricele
Ș'n frunzele-i cu taină un roi de păsăre
Duios și ngână dorul cu zefirul fugar...
Ah, câte visuri mândre în taină 'nbrobodite
Plecat-au dela trunchiu-ți și'n doruri nestăruite
Pierdutu-s'au ca norii în haosul ceresc...
Tu făt-Frumos cu plete de-- aur, ziua'n soare*

*Și veacul care trece și veacul care vine,
Pierzându-se în noapte te vor lăsa pe tine,
Nestrămutat tovarăș, moștenitor de lume,
În cartea nenitării, să scrii numele lor;
Iar eu îți cer iertare, stejar nemuritor,
Dacă 'ndrăznesc pe trunchiu-ți a scrie al meu*

[nume]

Traducerile lui Ollănescu din Oraș sunt recunoscute ca având o aleasă formă românească; ele sunt în versuri rimate și iau din textul latin mai mult floarea și parfumul poeziei decât stricatul înțeles literar.

Ca piese de teatru originale, el a scris *Pe malul gârlei*, *După Răsboi*, *Primul Bal*, *Fanny*, *Primul Bal*, *La mormântul poetului*. — *Pe malul gârlei* e cea mai frumoasă comedie în versuri a lui; a fost jucată pentru întâia oară cu un succes în 15 Octombrie 1878 și a rămas în repertoriul teatrului național dealungul celor 30—40 de ani.

Ceeace distinge teatrul lui Ollănescu este nici intriga nici caracterul vieții din el. Personajele lui trăiesc pământ, vorbesc limba lor firească, mișcă în marginile realității.

Ca nuvele, Ollănescu a scris: *F*

incuratului, Isprava lui Pandur, Bal alb, Burdumba, Fecior de bani gata altele. Ele sunt mai toate nuvele ngi, variate ca teme, cu multe peri-
fi și multe descrieri și portrete fru-
onse. Iată spre pildă, unul dintr'o
ta din nuvela Banul alb. Scena se pe-
are la Ravena, într'un teatru de acro-
ți de bălciu :

„In acel moment apăru Florina.
Un tunet de aplauze amestecat cu : Eviva !
Eva ! che bel pezzo ! carra ragazza !... crep-
lavarizzia !... și altele, tinură câteva minute.
In vederea că publicul simția o plăcere deo-
bită privind-o și cu greu se făcu puțină li-
ște, căci muzica începuse preludiul danțului
artistica își luase poza.

Nela, făcută din plin cu formele biae potri-
te. Florina avea capul mic, părul auriu ca
zăul, împletit cunună pe frunte, ochii negri
și și vioi obrazul palid și delicat, buzele pu-
cărnoase și rumene, iar sânul și șoldurile
bunde, ca tăiate dintr'o bucată de marmură.
— Davvero la statua dei piacere", zice cine-
va în umbra culiselor văzând-o astfel.

Îmbrăcată într'un costum albastru cu fluturi
de argint și cu flori de mătase, avea fustă
cu la glezne, mijlocul subțire, incias cu un
crușu și pieptul jumătate gol.
Săteau dreaptă și nemiscată.

După ritmul tărăgănat al aricii, brațele înce-
ră să onduleze în chip armonios, se ridicau
deasupra capului, în semn de bucurie și deo-
bită cădeau ca zarobite, apoi din nou se ri-
dicau, iar mâinile se inclinau și se deschi-
teau ca niște flori cu creștetul trandafiriu.

O adevărata poemă de gesturi neastâmpărate
și atrăgătoare. Puțin câte puțin frumosu-i trap
recură în acest imn al gingășiei tot farmecul
mădăsoarel sale forme.

Muzica își luase măsura și acum, sprițene
ca neatingând pământul, pasurile-i repezi o
ca ușor, legănându-se în toate părțile, a-
ni să potoleau și se înteeau iarăși, până ce
mâinile și pieptul începură să-i tremure, mijlo-
ca să se frângă și capricios învărtindu-se să
zădă, ca o pavăză, pieptul în afară. O sări-
rea în lituri, o înclinare repede și cu mâinile
searse după gât, cu capul dat pe spate, cu o-
chii pierduți în gol. Florina se învărtea cu vo-
luptate, cu frenezii.

Văpăia ce cuprinsese întreaga ei ființă, se răs-
mădea în valuri arzătoare împrejurur-i. Specta-
torii ca și cum ar fi fost stăpâniți de aceeași
zădăre, se înfrigurau de căldura ei, respirau a-
celeș aer amețitor ca și dansa, simțeau stră-
lucind, până în adâncul lor, beția pasionateilor
și tresăltări.

Toți obrații erau îmbujorați, toți ochii aprinși
sculpeau, pe când ea se sălta și bătea locul cu o
bucuroasă sensualitate, ori se sbuciuma răsucind
brațele ca și cum ar fi veit să străngă, să sdro-
bească un trup străluc pe trupul ei.

Din buzele-i deschise esiau cuvinte neînțelese,
suspiere, strigăte, îndemnuri. Și se învărtea, se
invărtea răcnind, făcând cu mâinele, cu capul,
cu ochii semn tuturor să vie la dansa.

Înterbântarea ei atingea nebunia.

Deodată, ca în spasmele covârșitoare ale plă-
cerii, ea dete un țipet, își acordă trupul și tre-
pănd ea fulgerată de flori, incremeni pe loc,
apoi reinsufletindu se puțin câte puțin, se po-
teu urmand picurarea celor din urmă tonuri
ale muzicii...

Sala întreagă era în picioare aclamând-o.
Toți strigau, băteau în băneli și în palme, unii
și țineau sărutări, alții cereau să reincepă.
O adevărată bucurie cuprinsese pe cei afară din
cale entuziasmați spectatori.

O ploaie de foi de trandafiri — pusă la cale
din vreme de Dosi și Steffo — inundă scena,
pe când ea înclinându-se se retrăgea zdrobită
de oboseală".

Opera lui, luată în întregime și subli-
mind impresiile vieții sale, este ca un
scou al timpului său, al celor mai mul-

te din idelle și sentimentele care au
preocupat generația aceea, al aspirațiilor
și iluziilor, al bucuriilor și mândrii-
lor ei. Ea e turnată — versuri și proză —
în o formă originală, spontană și vie,
caracterizată mai ales prin contururile
și liniile ei mari și prin imagini simple
și clare. Ca limbă Ollănescu întrebui-
țează o limbă arhaică, luată din limba
poporului și din cărți vechi românești.
Cu vocabularul ei amplu și așezat și cu
sintaxa-i mlădioasă și vânoasă, în ace-
laș timp, el și-a făurit un stil personal
al lui, calitate artistică cu care puțini
se pot mândri.

Iată în puține cuvinte, însușirile și fi-
gura omului încântător care și-a ilustrat
atât de mult epoca și și-a onorat atât
de frumos țara.

N. PETRAȘCU

adeveratele

umbrela

În tinerețe, pe timpul căldurilor mari
ale verii, Ollănescu purta umbrelă de
soare.

Într-una din zile, un prieten îl întrebă:
Pentru ce porți umbrelă, căci aceasta e
pentru cucoane?

— Dar eu nu sunt pentru cucoane?
răspunse Ollănescu!

lotul cel mare

Pe timpul când Ollănescu era la Te-
cuciu, se căsătorește avocatul Docan, cu
o fată frumoasă și cu avere.

Întâlnindu-l, Ollănescu, drept felici-
tate, îi zice :

— Să trăiești, Docane, ai câștigat lot-
tul cel mare.

Și cum din întâmplare în acea zi se
trăsese la București lcter'a Ateneului,
Docan ia felicitarea drept câștig.

Mergând acasă vesel, spune soției, că
a câștigat lotul cel mare al Ateneului.

— Dacă am avut așa mare noroc, fi
răspunde soția să cumpărăm casa în
care stăm.

Fără a pierde timpul, se duc la pro-
prietar, convin asupra prețului și dau
și arvună câteva mii de lei.

A doua zi, așare în ziare lista trage-
rii, fără câștig pentru Docan!

Mare haz s'a făcut în tot orașul —
înșă Docan s'a ales cu casa, căci a fost
nevoit să o cumpere.

curtoazia

Sexul frumos pentru Ollănescu era
viața sa. El găsea cuvânt de curtoazie
pentru ori și ce gen de frumusețe, după
cum se adevăresc din următorul cuplet :

Ochii negrii 's plini de foc,
Cei albaștrii de dulceață,
Cei căprii aduc noroc,
Iar cei verzi ne dau viața.

pe malul gârlei

Un prieten întrebă pe Ollănescu, pen-
tru ce a dat piesei sale titlul : „Pe ma-

lul gârlei" și nu titlul de : „Pe cine nu
lasi să moară, nu te lasă să trăiești".

Ollănescu răspunse scurt :

— Pentrucă am interes, ca piesa să
trăiască.

mare om

Graverul medalist Tony Szirmay, cel
care a bătut medalia pentru pavilionul
romănesc dela Expoziția dela Paris, în-
cântat de persoana lui Ollănescu, fără
să-l consulte, i a turnat o plachetă, a-
vând pe avers efigia lui, iar pe revers
inscripția :

Dimitrie C. Ollănescu, Comisarul ge-
neral al României la Expoziția din Pa-
ris.

Când Szirmay 'a prezentat plachete,
Ollănescu surprins a exclamat :

— Cum, așa mare X sunt !?!

— Așa v'a plămădit natura, a răspuns
medalistul.

ION C. PANAITESCU

NOTE BIOGRAFICE

Dimitrie C. Ollănescu s'a născut în
anul 1849, în Focșani, din părinții Con-
stantin și Maria.

Studiile și le-a făcut parte în țară,
parte în Franța, Germania și Belgia, de
unde s'a întors doctor în drept și în
științe politice și administrative. A o-
cupat funcțiuni în magistratură, admi-
nistrație și diplomație, atingând gradul
de ministru plenipotențiar, demnități pe
care le-a îndeplinit cu multă sârguință.

Ca literat a scris foarte mult și în
toate genurile, îmbogățind literatura
noastră cu lucrări de o netăgădui a va-
loare. A tradus în versuri poeziile lui
Horățiu, lucrare care ca stil, rimă și ca-
dență, rivalizează cu cele mai bune tra-
duceri. Ca lucrări originale a scris isto-
ricul teatrelor, poezii lirice, satirice și
eroice, piese, nuvele, basme, critici lite-
rare și recenzii.

Lucrările lui au fost publicate, parte
în „Convorbiri literare", parte în „Lite-
ratura și Art.a română" și în alte broșuri.

În anul 1879 se căsătorii cu d-șoara
Eugenia Strat, fiica lui Constantin
Strat, fost ministru și unul din cei mai
distingi economiști de pe acele vremuri.
Această căsătorie a fost de puțină du-
rată, căci d-na Ollănescu contractă o
boală de piept, care, cu toate îngrijirile
date, a repus-o în floarea vieții.

Din căsătorie s'a născut copilul Lili,
căreia părintele său, i-a dat o deosebită
educație în unul din cele mai moderne
institute din Paris. După ce-și termină
studiile, o căsătorii cu Aleksandru Tele-
mac, atașat de legăție. Dar fata se îm-
bolnăvește de aceeași boală de care su-
ferise mama sa, și sfârșitul veni re, ede.

În anul 1887, Ollănescu se căsătorii cu
d-na Maria Manu, născută Băscoveanu,
cu care a trăit până la sfârșitul vieții
sale.

În anul 1907 Ollănescu moare atins
de boala de cord în vârstă de 58 ani, lă-
sând o operă vastă, variată și amintiri
duioase.

ION C. PANAITESCU

p o e z i e

VICTOR EFTIMIU

TRISTEȚI ANIMALE

Grădină zoologică: e țara lor, aici...

Tristeți de vultur prins și de maimuțe mici —
Chenar de ochi sbârciți și roșu, cap turtit,
Priviri în cari cuvântul a încremenit
Intemnițat de mii de ani, privind afară,
Tot așteptând să-și spună taina milenară
In răcnet, zumzet, șuerat sau ciripit,
In fâflări pe cerul plin — eoliene harpe
In vanitate de păun, țipată, în sfârșit,
In desrobiri de cârțiță și ntrarișări de șarpe.

Tot ce ne-au spus, prin grai de fabuliști —
(Căci omul a făcut găngania și zeul ca pe el,
Vorbind ca el și judecând la fel)
Ne-or spune iar sau vor tăcea din nou, cu ochii triști
Cei ferecați în cușcă de oțel...

SEARA DE TOTDEAUNA

Amurgul, în grădină, îl simt cum vine iar
să stea lungit pe labe, vârgat, ca un jaguar...

In recile pahare și străvezii de erin
cine-a turnat apusul de sânge, ca un vin ?

Și cine-aprinse ziua ca pân'la scrum să ardă ?
...Acum se frânge gândul în mine ca o joardă,

Zumzătorul suflet își potolește stupul,
tăcerea, cursă 'n sânge, îmi aromeste trupul.

Aș vrea să culc, cântându-i de somn, fiece floare,
dar mâna mea-i de piatră și cântecul meu, doare...

Și 'ncremenit în seara de azi, ca 'n alte seri,
mă recunosc în seara de mâine și de ieri.

Se reaprind alături de mine licuricii,
își reînchide cupa rochița-rânduncii,

și, lângă trup, durerea își strânge iar corola..
Curând, pe ape, luna își va luntri gondola,

și-oi aștepta, în noaptea umblată de tăceri,
să cadă steaua care a mai căzut și ieri.

RADU GYR

II

Grădină zoologică și printre gratii, amândoi,
Noi trecem gânditori, sătui de noi,
De tot ce știm, de tot ce vrem, de tot ce nu mai
Am istovit elan și prăbușire și poem,
Tot ce-am avut de spus, de mult am spus :
De ce-am svârli sămânță nouă vântului ?
Am priceput aici, unde cuvinte nu-s
Zădărniciile cuvântului...

Adam și Eva, triști din Paradis și pân'acum
Străbatem zăbrelitul drum
Tăcuți de mult (ce dor bănuitor să-ți mai arunc
Și tu, cu ce mustrare să mai vii spre mine ?...)

Nu mai avem dorinți și răsvrătiri, suspine,
De când am zămislit întâiul prunc
Subt mărul vinovat, printre gazele și albine...

NOCTURN

Se cerne aurul de lună, peste stradă,
Și crengi de flori s'au prefăcut în salbe,
Te caută — amintirea iarăși, să te vadă
Prin bezna nopții, cu vedenii albe...

In parcul sufletului meu de altădată,
Răsari ca un buchet de crizanteme,
Și 'n pași mărunți de armonie cadențată,
Mi-așterni, duios, covor de lungi poeme.

Și 'n cuibul nopților pierdute, în neștire,
Ca hurezul mistic, stau la veghe,
Sorbind adine, cu capu 'n sus : nemărginire
Și 'mi pare că trăesc povestea veche.

N. IONESCU-BONTA

PE DRUMUL ISBAVIRII

Aș vrea să merg pe calea mântuirii
Și blând, Iisuse, mâna-ți mi-o întinde,
Căci demonul în ghiara lui mă prinde,
Purtându-mă pe căile pieirii...

Cu clește ars m'oi prinde azi de limbă
Că'n suflet, veșnic port cuvinte calde,
Dar când voesc să le înșir în salbe,
Pe buze, demonu 'n venin le schimbă...

Aș vrea să aprind lumina mântuirii,
Dar demonul pieirii mi stă în cale
Și-mi toarnă 'n suflet focul răsvrătirii.

... Să pot scăpa de-a răului prigoană,
Pe frunte, dă-mi a spinilor coroană
Și'n spate-apoi povara crucii Tale.

EM. PASCULESCU-ORIN

IN NECAZUL MORTULUI

de AL. CAZABAN

„Ușă se ivi un om cu capul gol și
și celor din cârciumă, că Anghel
și a murit. Câteva capete se ridicară
și priviri șterse, de nepăsare, se
viră spre partea de unde venise ves-
to morții. Numai cârciumarul bolbo-
și câteva cuvinte fără înțeles din care
desluși numai sfârșitul: „Dumnezeu
și ierte!”

Printre cei care beau la mese, era și
Simion Blajă, — feciorul mortului...
când auzi vestea că bătrânul se sfâr-
șise, nici n'a ridicat capul, da nici din
ochi n'a clipit... A stat așa neclintit că
nici nu auzise nimic... Nici unul
nu s'a mirat că Simion stătuse nemișcat,
sfârșindu-se că n'aude...

Lumea știa că între bătrânul Anghel
și feciorul său Simion, era ură inver-
nată... Acea ură pornea de acolo că
tatăl își alungase fiul, din pricina unei
femei venită de aiurea... Sub cuvânt că
avea nevoie de îngrijire femeiască, moș-
bagul băgase în casă pe una Sultana —
apărăncată încă tânără care — la
rău — fusese slujnică și, — poate, —
mai rău... Mai mult avea bătrânul
ură de femeie, decât avea femeia de
bătrân... Măcar că de felul ei era dela
rău. Sultana se deprinsese totuși să se
poale târziu, după răsăritul soarelui...
și nici la ogor nu mai știa să muncea-

Tot din pricina acestei femei de pri-
să, Simion nu se putuse însura la so-
cie și rămăsese om necăpățuit și fără
niciun rost... Muncea cu ziua și dor-
tea pe la neamuri. S'a jurat odată —
fața lumii — că o să-i facă una de
mină bătrânului Blajă... Dar iată că
bătrânul s'a grăbit să incline steagul,
și înainte ca jurământul fiului să se fi
implinit... Acum, în cârciumă, cu ochii
albi, Simion stă încrunțat, simțind
duritate în el, priviri întrebătoare. Dar
nimeni nu l'a întrebat nimic... Numai
cârciumarul, când s'a aplecat s'adune
chiburele, i-a zis înbărbătându-l:

— De acu, Simioane, rămâi singur
și rămân pe casă...

— Rămân... Cum să nu rămân?... E
ge...

Mai zăbovi puțin, apoi își luă, de sub
cau, traisța, din care se ivea o coadă
de topor, și eși din cârciumă, fără să
mai vorbească celor cu care stătuse la
masă.

Plecă la pădure, unde lucra la tăierea
mor parchete de ale Statului...

Două zile de-arândul, a stat la pă-
dure... Și cele două nopți tot acolo a
stat. Abia a treia zi, s'a hotărât să se
mearcă în sat.

Mult s'a mirat — cârciumarul — când
văzu intrând împreună cu brigadirul
și feciorul său, iar în urma lor tinându-se, râie,
și lăutari dintr'un sat vecin... Nu trecu
mult și cârciuma se umplu de musterii,
și — ca de o nadă — de zdrăngă-
ții cobzei, de șueratul haiducească
al tului și de vaețele cântărețului din
ură, s'au întors din drum ca să bea
la pahar, ascultând lăutarii.

Simion plătea la toți și îi indemnă
băut... Măcar că și el băuse peste mă-
sură, dar se ținea dărz și își dădea
seama de tot ce făcea și de tot ce se
strecea în jurul său. Nici nu zâmbea...
Cunoscuse că era prins de un gând
și îl neliniștea. Din când în când,
și în drum și își întindea privirea pe

linie până la cea mai îndepărtată co-
titură, de unde trebuia să se ivească
cineva, de mult așteptat. Nu întârzia
mult așteptând și iarăși se întorcea —
și mai îngândurat — la băutura... In-
tr'un rând, îi spuse ceva, în taină, câr-
ciumarului... Acesta dădu din cap, în
semn de încuviințare.

Câte un trecător surprins de urletele
cheffliilor, se abătea din drum ca să vadă
cărui nebun îi da mâna să chefuia-
scă în zi de lucru... Cum vedea că Si-
mion petrece, își dădea îndată seama
de ce nu amânase chefel pe altă zi.

Dar ce îi veni deodată cârciumarului,
de îi pofti pe lăutari să iasă afară din
cârciumă și să cânte acolo o căzăceas-
că? Așa dorise Simion, care plătea totu-
l... Cei mai tineri pe care vinul în-
că nu-i moleșise, se luară după lăutari
și — pe nepregătite — se încinse un
joc în chiar mijlocul drumului. Si-
mion se prinse și el în horă... Cum își
inlănghi brațele de ale tovarășilor, se
inflăcăra la față și începu să chieue
prins de o dată de o veselie neaștepta-
tă. De câte ori bătea talpa în pământ,
striga în viersul cântecului:

— Și-o să joc la moartea lui!... Și-o
să joc la moartea lui!...

Cineva din gloată strigă deodată cu
glas îngrijorat:

— Lăsați jocul mă!... Nu fiți nebuni
că uite vine mortul...

Era doar ziua înmormântării lui An-
ghel Blajă, tatăl lui Simion.

Alaiul trecuse de mult de cotitură și
se apropiase așa de tare, că se auzeau
lămurit și bocetele muierilor care se
țineau îngrămădite după mort...

Bătrânul preot din fruntea convoiu-
lui, se uită întâi, nelămurit, la lumea
care se frământa nu departe, în calea
mortului... Dar când auzi chiuiturile
lui Simion și-l mai văzu țoșând ca un
apucat de „ducă-se pe pustii”, își dete
îndată seama de ce eșiseră bețivarii
cu jocul în drum... Cu toată greutatea
bătrâneții lui, preotul luți pasii iar
când ajunsese lângă jucătorii înfierbân-
tați de joc, se opri.

Deodată, lăutarii tăcură iar cei mai
mulți din jucători se risipiră, care în
cotro. Cu ochii plecați, dar hotărâți
să-l înfrunte pe preot, câțiva — între
care și Simion — au stat pe loc.

Preotul nu le făcu nici o dojană. Nici
nu se uită la ei. Își ridicase ochii la
cer. Vrând parcă să pătrundă dincolo
de taina înălțimii, își răsturnase capul
apreape pe spate. Și în tăcerea cea
mare care se făcuse deodată, se auzi
numai glasul lui:

— Iată, Doamne că s'au implinit cu-
vintele evanghelistului Marcu!... Cu
adevărat că trăim vremuri când fii se
vor ridica împotriva părinților și pă-
rinții împotriva fiilor!...

După aceste cuvinte, păși înainte...
În urma lui veni carul cu boi, în care
se hătăna, în dreapta și în stânga, si-
criul din scânduri de brad... Alaiul im-
pedicat o clipă din mers, se scurse
înainte și cei dela cârciumă nu mai
văzură de cât capete plecate și spi-
nări încovoiate...

Rămase într'o rălă, cu pumnii strânși,
cu un rânjet a hațjocură care descope-
rise dinți puternici ca de câine ciobă-
nesc, Simion se uita neclintit după

gloată care bocea în urma mortului, și
nu se urni din loc de cât când glasul
cârciumarului îl trezi din visare:

— Las'că tot i-ai făcut de petrecanie!

Simion se îndepărtă tăcut și neim-
păcat.

Înainte să se fi întors cei cu înmorm-
ântarea, Simion ajunsese la casa pă-
rintească. Găsi cheia dela ușă, la o
bătrână din vecini. Bătrâna sta în dru-
mul lui că parcă l-ar fi așteptat.

Simion întrebă cu glas încălzit:

— Da, Sultana și-a luat țoalele?

— Nici n'a avut când. Ea a văzut de
toate... Ea l'a scâldat, ea l'a îmbrăcat...

— Bine.

Clătînându-se și mormăind, intră în
casă... Acolo mirosea încă a tămăie...
Simion lăsă ușa deschisă și după ce
se învârti de câteva ori fără de nici
un rost, se lăsă abătut pe lavița cea
lungă... Rămase cu picioarele spânzu-
rate și în câteva rânduri se uită în-
dubitocit la vârful cizmelor roase de
purtare... Moleșindu-se din ce în ce, se
întinse pe o coastă... Apoi, încetșor, —
încetșor, își trase amandouă picioa-
rele pe laviță.

Când valul de lumină al dimineții
năvăli rece pe ușa deschisă, Simion se
trezi înfierat din somnul greu ca de
plumb, în care îl adâncise băutura și
oboseala. Nici nu se deslușise bine de
ce dormise pe lavița cea, când auzi
prin dreptul ușii, pași ușori, ca de fe-
meie... Întrebă răstit:

— Care e acolo?

Sultana trecuse pragul.

Sta aplecată și barizul negru îi as-
cundea mai toată fața. Doi ochi ar-
zători îl priveau țintă:

— Am venit, Simioane, pentru bu-
clucurile mele... Mă lași să le iau?...

Simion se uită nedumerit la dansa,
neînțelegând ce mai voia dela el, a-
ceastă femeie străină care băgase vraj-
bă între tată și fiu.

Muțenia flăcăului și căutarea lui
încrunțată, o înapăimântase și fără
voie se dete îndărăt.

Simion se și ridicase:

— Stăi!... N'ai teamă!... Ia-ți lu
crurile toate... Ia-le și pe ale lui, și... du-
te cu Dumnezeu!...

Cu sfîciune, femeia înaintă și în-
cepu să-si adune, în grabă, țoalele și
buclucurile.

Simion se lăsase iarăși pe marginea
patului și se uita, ciudat, la mișcările
înlăcioase pe care le făcea femeia, do
câte ori se apleca sau se ridica.

Sultana purta fustă scurtă ca și a-
cele dela orașe și avea ciorapi la fel cu
pielea: Doar Sultana fusese trăită la
târg.

După ce își legă bocceaua și o trecu-
se pe după brațul gol, Sultana se în-
toarse cu jumătate față spre el:

— Apoi rămâi sănătos, Simioane!
Eu mă duc...

Lui Simion îi luceau ochii cum nu
i-au lucit nici odată:

— Mai stai!... Vrei numai decât să
pleci?... Ori poate că ai zor...

Sultana își defe broboda mai deo-

CEEACE SE POATE PIERDE

de NICOLA MOSCARDI

Cu geamantanul într-o mână, Alberto își luă rămas bun dela soție, își sărută copilul și eși din casă. În timp ce trăsură îl ducea la gară, Alberto, care nu călătorise niciodată și își avea banii numărâți, se gândea la toate riscurile și primejdiile la cari se expune tot omul ce nu e cu băgare de seamă în tren.

„Zilnic citești în ziare — se gândea Alberto — furturi și asasinat de necrezut. Abia apuci să ațipești o jumătate de minut, și când ai deschis ochii la geamantanul de unde nu e... Sau te pomenești cu tovarășul din față că îți oteră o țigară pe care nu poți refuza, și deodată simți că ți se învârte capul, că nu-l mai poți opri, și că ți se desli, este de pe umeri; când ți-ai venit în fire și te deștepti, cauți punga dar nu o mai găsești! Ferească Dumnezeu! Eu unul, nu primesc nici țigări, nici țigaretete dela nimeni. Ciudaț mai e lumea! Trebuie să te ferești mai cu seamă de persoanele genile. În definitiv rudele acelea se puteau mulțumi și cu o procură... Aș! ți-ai găsit... Au ținut morțiș să vin în persoană, fără să se gândească la riscurile la cari se expune un biet om când pleacă la drum cu ceva parale în buzunar pe cari de-o vreme Dumnezeu să-i piardă nu știu zău ce se poate întâmpla!”

Gândind astfel, Alberto, care nu slăbea din ochi geamantanul de lângă picior, își pipăi portofelul și, cu toate că era cald în seara aceea domoală de Aprilie se încheie la haină până sus.

Gloaba abia mergea la trap, și birjarul cu capul lăsat pe o parte plesnea din când în când cu biciul de teamă parcă să n'adoarmă. Calul însă tot nu-si înțea pasul. Și el și birjarul nici nu bănuiau măcar ce triste gânduri și întunecate presimțiri se învârteau în capul mușteriiului pe care îl ducea la gară.

— O s'ajungem la timp pentru trenul de 5 și 45? întrebă Alberto.

— N'aveți grijă, conașule, mai sunt 20 de minute.

— Atât mai bine; nu vreau să pierd vremea.

— Nu vă fie teamă: încă am și a'uns.

— Așa vezi... Te pomenești c'o fi lume multă? E aglomerat trenul de 5 și 45?

— Păi toate trenurile sunt aglomerate: mai ales alea de noapte.

— Ei drăcie! — nu se putu abține de a exclama Alberto — mai bine luam trenul de dimineață. Ziua nămiaza mare — continuă el în gând — mai greu să ți se înțâm le ceva. Cum de nu m'am gândit mai din vreme? Noaptea toată lumea se aseamănă, și greu deosibești

parte că parcă i-ar fi fost prea cald:
— Se poate să rămân?
— De, eu știu? Dacă vrei... Eu nu te alung...

— D'apoi lumea n'o să bănuiască?...
Oamenii is rai...

— Păi cine întreabă de ei?...
Cum femeia sta la indoială. Simion se sculă repezit, o apucă de braț și o scutură:

— Ți-am spus să rămâi!... Ce mai vrei!... Lasă să afle tot satul... Și mortul să afle!... Mai ales mortul să știe că...

AL. CAZABAN

un om de treabă de un pungaș internațional. Apoi neplăcerile peste zi sunt mai rare. Ca să scutesc o zi, risc să pierd cine știe ce! N'o să chem nici hamalul. Cu aglomerația din gară, te pomenești că dispere cu geamantan cu tot; și ce te faci atunci?

— Hamal! țipă un glas lângă trăsură.

Hamalul înșfacă geamantanul.

Surprins, Alberto nici n'avu vreme să zică nu; în timp ce cobori din trăsură ca să plătească, hamalul se și deșartase cu geamantanul în șinare.

Ca să nu-l piardă din ochi, întinse birjarului o piesă de zece lire fără să mai aștepte restul și abia ajunsese la timp să treacă pe peron odată cu hamalul.

Își găsi un loc, în colțul compartimentului, se așeză, și începu să citească dela stânga spre dreapta și viceversa, numărând vagonului, ca să nu se distreze privind lumea ce forfotea în toate părțile de-a lungul trenului. În sfârșit, când se ruse trenul în mișcare cu o uitătură plină de resemnare privi cu luare aminte pe câte și patru tovarășii de compartiment. Toți aveau înfățișarea unor călători obișnuiți cu drumul; fiecare purta șapea de volaj pe cap, manta de praf, și aveau geamantanele împetrițate de etichete

Hoțărât să nu se lase înșelat de apariențe, Alberto cu un aer nevinovat, prefăcându-se că se teme, și pentru propria siguranță, aruncă o ultimă privire geamantanului, apoi se așeză. Încrucisând mâinile pe genunchi, și privi fix înaintea lui la manivela caloriferului; și în vreme ce trenul alerga pe întinsul câmpului cafenii, înțetă de-a de primele lumini ale inserării, gândul lui se întorcea înapoi, trecea pragul casei, la scumpa lui soție și la copilași. „Acum, Carletto trebuie să fi terminat lecțiile: Gianinei îi e somn și Flena rregătește de masă. Ce s'ar face bietii dacă s'ar întârnala vre-o nenorocire? Fără niciun ajutor, singuri ne lume, ar cerși pe stradă, sau ar fi silită Flena să caute de lucru rrin case... Din fericire stie să coasă și să brodeze. Să fie cu rutință?...”

Pe neaște tate, Alberto simți povara celor trei ființe cum n'o mai simțise niciodată: închise ochii ca să se cercezeze mai bine, singur singur, într'un tren plin cu lume streină, care nu numai că nu-l cunoștea dar nici măcar nu s'ar fi sinchisit de el, de cât poate ca să-l buzunărească și să-l fure punga cu toți banii. În vreme ce Elena de departe, din fundul vagonului luminat de o lampă roșiatică îi mai rețeta odată: „Bagă de seamă! Să n'adormi; nu te încrede în nimeni; nu spune nimănui motivul călătoriei și să nu scoti portofelul din buzunar”.

Tovarășul din stânga citea ziare după ziare; cel din față frunzărea un „mers al trenurilor” voluminos cât o carte. „Așa de voluminos, gândea Alberto, că trebuie să fie trecute în el și accidentele, și furturile și asasinii”. Ceilalți doi călători priveau atenți pe fereastră în așteptarea unei priveliști ce trebuia să sosească dintr'un moment în al'ul, sau în așteptarea parcă a unei persoane cunoscută.

Toți aveau privirile calme, fihnite, liniștite: rrviri de oameni obișnuiți cu trenul, pricepuți la o nevoie să deschidă

fereastra sau să recunoască după felul cum sunt luminate.

El singur, numai, se găsea între pământ, sub puterea unei mașini unei lumi necunoscute. Și pe dea cobora și noaptea, ca un vâl tăd două de fuga trenului, în vreme într-o fulgerare se zăreau lumini, afundau într-o clipă în necunoscuta urma trenului. Lui Alberto îi fu și de el însuși. O noapte întreagă înaintea lui, iar somnul îl asaltă toate părțile precum întunericul trenul. Simțea cum nu mai poate și cum dintr'un moment în altul adoarmă cu mâinile pe genunchi și pul înclinat pe pie t.

În clipa aceea trenul se opri. O nă mare se ivi sub un fel de acoperse auzi glasul unui vânzător de apoi un fluierat prelung și ascuțit trenul se puse din nou în mișcare aceiaș monotonie a pistoanelor ca veau alternativ, când în tâmpla dră când în cea stângă, pe bietul Alberto timp ce, pe nesimțite cu toată greutatea lui de om, aluneca în brațele somnului.

(Rămăsese singur în tot compartimentul luminat; oricine ar fi intrat și băgat de seamă numai decât în tura hainei despre partea portofelului pentru ce și-a încrucișat el mâna peste piept; ca să nu fie bănuț, băgă gustor ce-si poartă toată averea cu sul! Dar iată, că apare un domn cat. Alberto surăde ca să i-arate că recunoscut. Necunoscutul înaintea nându-l prin cele două găuri negre maștii. „Am văzut fotografia d-ți ziare”, exclamă Alberto; dar cu tură, necunoscutul i-a înfipt o mâgât în timp ce cu cealaltă îi pipăie ca să găsească...)

— Biletul la control, domnule!

Alberto holbează ochii, în timp ce trolorul își retrace mâna cu care tuse pe umăr ca să-l deștepte. Ză și întinse biletul și îl băcă apoi în buzunar; zgând ochii, privi la geamantanul era la locul lui. Portofelul de a nea în buzunar. Apoi privi pe ferea și deosebi doar flacăra unei lumii tovarășind trenul, atârnată în aer surra unui alt Alberto ce rrivea fară să vadă dacă cel adevărat adormea.

În zorii zilei, când se arătară lumii Milano-ului, limpezi în negură, trenul treg pământ de parcă țipi călătorii și scăpat de sub stăpânirea unei mașini.

Alberto, obosit, nu dorea decât să odihnească. Întâlnirea cu rudele era xată pentru orele zece, așa că se odihni câteva ceasuri.

Liniștit, fiindcă începuse să se odihneze, dădu adresa unui hotel de gară, unde mai trăsesese odată acum va ani, și ca o răsplată a noțiții nimate, voi să-și amintească o ultimă unagină: „când o să se înapoiezei nevastă-sa din pragul ușii o să-l be: ei bine, cum ți-a mers?” Dar i iasă clișă interveni o pauză, ca un candru care se așrinde deodată de un singur bec: „Nevastă-sa strige pe nume și o să-i spună: ei ei bine...” Și-apoi? Numele nu-l pe buze... O clipă se simți pierdut iasă senzație ca și când și-ar fi pierdut portofelul... Nu înțelegea ce se

plase cu el; simțea doar o mare oboseală. Avu timp să fizeze lampa roșie din fața unei farmacii și trăsura se opri. Din ușa hotelului cădea pe stradă o lumină filtrată de geamlăcul mat, în dosul căruia se întrezărea un chip negru. Pricpeu că ajunsese, dar nu-și explica de ce așa curând.

Băiatul de serviciu sosi să-i ia geamantanul și Alberto scoase cu greutate punga; socoti și iar socoti înainte de a-i plăti birjarului, și parcă tot voia să aștepte ceva... dar ce? nici el nu știa. În sfârșit plăți și intră în hall-ul hotelului. Portarul îi ieși înainte zâmbitor, apoi un alt domn care porunci numărul camerei pentru noul sosit; și în timp ce rândușul suia scara cu geamantanul în sîpnare, domnul cel cu numerele, cu un zâmbet rece ca o friptură de pește vechi de-o săptămână, îi întinse un registru rugându-l să-și însemne identitatea.

Dacă osândiții ar fi siliți să-și semneze propria lor osândă, tocul nu le-ar tremura în mână cum îi tremura acum lui Alberto. Cu aceeași speranță cu care un naufragiat s'ar agăța de un pai, Alberto se agăța de surăsul hotelierului și zămbindu-i la fel, i se adresă cu vocea stînsă:

— Nu mă recunoști? am mai venit de atâtea ori pe aci?...

— Oh! desigur că vă recunosc! răspunse hotelierul, — domnul e unul din clienții noștri cei mai iubiți... — și o lungă tăcere urmă frazei. Surăsul se șterse pe amândouă gurile. Alberto muie tocul în călimară și apoi se opri privind pagina registrului liniată cu puncte, *Numele și Pronumele...* Lăsă punctele neatînse. *Locul de unde vine...* Scrise în cet: Roma. *Vârsta...* Scrise cu litere ca de tipar: patru zeci și șapte. *Profesiunea...* Negustor.

Rămase cu tocul ridicat în aer fără a îndrăzni să se uite la Director, a cărui privire o simțea grea deasupra cefii.

Făcu o sfortare și ridicând capul puse tocul pe masă și voi să se depărteze. Hotelierul luă registru, îl privi și fără să surădă ca mai înainte, ci cu fața întunecată ca un jucător care începe să piardă, exclamă:

— Domnule ați uitat să vă treceți numele!... și-i arătă cu degetul linia punctată, nescrisă.

— Nu, nu l am uitat; am să-ți-l spun diseară. Acum mă duc să mă culc!

— Nu se poate domnule; poliția ne cere numele pasagerilor.

— O să-l aibă, o să-l aibă, ce dracu! Crezi poate că nu știu cum mă cheamă? Dar acum dă-mi pace, vreau să mă odihnesc! — și Albert își trecu mâna pe fruntea îmbrobonată de sudoare rece.

Portarul și hotelierul îl priviră. Alberto se lăsă într'un fotoliu de paie, și cu tot sufletul se gândi la el însuși, decând îl ținuse mamă-sa în brațe și până în clipa bunului rămas dela nevastă; dar decâte ori, dealungul vieții sale trecute în revistă trebuia să-și amintească cum îl cheamă, memoria i se întuneca, și i se lumina abia după ce îi trecea numele. Avea impresia că se dă cu capul de un perete nemișcat; și iar o lua dela început, și iar când se credea mai aproape puterile îl slăbeau din nou.

Își mușcă limba, își frânse degetele, și privirile i se încreușau cu ale portarului care se uita la el ca la o fiară primejdioasă.

Abia atunci pricepu ce se întâmplase cu el; nu-și mai aducea aminte cum îl cheamă; era ca un câine, ca un copil

din care poți face ce vrei. Nu mai era un om, ci un lucru în puterea celui ce-l poate avea. Își strănse haina pe el, și cu glas umilit, tremurat și rugător, se adresă hotelierului:

— Telefonează la comisariat, să vină comisarul!

În vreme ce hotelierul se îndrepta spre telefon, Alberto se întoarse cu fața la zid, și-ascunse capul sub un braț, rezimat de coatele fotoliului, și se porni pe plâns, înăbușit. Lacrimile îi curgeau pe piept, îl încălzeau obraji ca pe vremea când era copil și avea un nume. Plânse așa o jumătate de ceas până ce sosi comisarul, care îl cercetă, îl întrebă, îl făcu mincinos, și îl pofți apoi să-l urmeze la spital.

După trei zile de spital Alberto își a-

duse aminte cum îl cheamă; pe când sora de caritate îi schimba punga de ghiță la cap, deodată, pe neașteptate, își rosti numele cu glas tare; și în tăcerea odăii numele lui răsună ca numele celui dintâi om.

Când A-Toate-Ziditorul întrebă pe om: „Și cu sufletul tău ce-ai făcut?”

— Omul, care își păzise portofelul, geamantanul și trupul, nu răspunse nimic, ci numai înghenunchie la pământ și plânse în neștire.

Traducere de :
THEODOR SOLACOLO

Roma, Decembrie 1928

MARII MAESTRI

SANDRO BOTTICELLI: Nașterea lui Venus

A M I N T I R I

CONST. ANASTASIU

Jucăm teatru. Faza primară a activității noastre teatrale se reducea la clovnerii, cu glume și gesturi aidoma cu ale clovnilor dela circ.

Eram vre-o cincisprezece băeți, care ne măscuiam cât mai caraghios, mergeam cât mai strâmb și ne schimonosiam glasul, ca să stărnim ilaritatea unui public ce-i drept fără pretenții, fiindcă erau numai copii, cari nu treceau de 12 ani.

Intrarea se plătea într-o monedă, care n'avea nevoie de stabilizare: în nasturi! Un loc de rezervat costa șase nasturi: un loc stalul I, patru nasturi: stalul al II-lea, doi nasturi: un loc în galerie, un nasture!

Reprezentațiile se dădeau în aer liber și toate locurile erau în picioare.

Cu timpul, am evoluat și am început să facem teatru mai serios, excluzând clovneria, de care ne aminteam cu osrecare jenă, considerând-o ca un gen inferior.

Acuma, jucam pe scenă, aveam repertoriu; da toate piesele noastre se jucau... după imaginație.

Le spuneam „după imaginație”, fiindcă le jucam fără nici un text și nu aveam autori. „Autorii” eram noi toți, pentru că fiecare avea libertatea să intre în scenă când vrea și să spună ce pofteste.

Toate subiectele pieselor noastre erau istorice; iar piesele aveau un titlu și un subtitlu; de exemplu: „Abdul Hamid” sau „Tiranul roșu din Stambul”, „Osman Pașa” sau „Căderea Plevnei”, „Regina Draga” sau „Asasinatul dela Belgrad”.

Impresia pe care o făcuse asupra noastră asasinarea lui Alexandru Obrenovici era încă proaspătă. Sfârșitul tragic al celor doi soți regali, ne impresionase pe noi, artiști și autori totdeauna, și mai mult.

O piesă având ca eroi pe regele Alexandru și regina Draga, ar fi fost o adevărată lovitură, un succes sigur.

În câteva ceasuri, am și confecționat, abstract, tragedia.

Personagiile purtau, nici vorbă, nume care se sfârșiau cu sârbescul și stereotipul *vici*. De pildă: general Teodorovici, generalul Petrovici, generalul Bogdanovici și o mulțime de alți generali, coloneli, maiori și căpitani: Constantinovici, Ionescovici, Prötopopiciorescovici sau Popescovici.

Publicul nostru nu mai era format din copii de 10, 11 și 12 ani. Acum veneau elevi de gimnaziu, gravi și docti; câțiva neguștori burtoși și somnoroși, cari-și făceau... siesta la teatru, și băeți de prăvălie, neastâmpărați și guralivi.

Prețurile locurilor erau de 30, 20, 10 și 5 bani. Locurile erau destul de comode. Fiecare dintre noi era obligat să aducă de acasă câte un scaun sau o bancă, pentru public. Sala era luminată, „à giorno” cu lămpi de petrol, pe care le șterpeleam tot de pe acasă.

Piesele „Abdul Hamid” și „Osman

Pașa” lăsaseră impresii neuitate. Premiera tragediei dela Belgrad era așteptată cu emoție de interpreți și cu nerăbdare de public.

Știind încă de pe atunci că reclama este sufletul comerțului, am făcut o adevărată reclamă americană, prin viu grai, cu placarde multicolore și afișe răspândite în tot târgul.

Seara premierei stăi. Primul act se desfășură normal, în atenția încordată a unui public neobișnuit de numeros.

În actul întâi nu apăreau pe scenă nici regele, nici regina. Era o mică ex-crocherie a noastră, ca să facem tragedia și mai interesantă.

În fine, cortina se ridică din nou și actul al doilea începe. Regele Alexandru intră agitat în scenă, strigând:

— Să-l aducă viu sau mort! Mizereabilul a trădat țara și tronul, chiar în timpul luptei! Și-a călcat jurământul! Îl voi trimite la spânzurătoare, sau îl voi împușca!

Regele fu nevoit să ție un monolog de aproape zece minute, fiindcă nu intra nimeni în scenă.

Și regele continuă, disperat:

— Generalul meu cel mai iubit! Bogdanovici! Cine ar fi crezut?! Tocmai el, pe care l-am avansat și decorat, să mă trădeze?! Nu! nu! peste putință! Și totuși este adevărat!

Se întoarse către noi, în culise, și spuse încet:

— intră mă, unu' de-acolo, să mai stăm de vorbă.

Dar nu intră nimeni în scenă, cu tot apelul disperat al regelui.

Și monologul se lungi:

— Tocmai pe mine să mă trădeze când țara e în primejdie! L-am avansat șef suprem al armatei: am avut cea mai mare încredere în el. N'as crede că e trădător, dacă nu mi-ar fi spus ministrul de război, generalul Petrovici. Să vie generalul Petrovici! să vie generalul Petrovici!

Și-apoi, tot încet, se adresă în culise:

— Intră, Vasilescule, că plec și eu.

Chinurile regelui mai ținură câteva minute:

— L-am avansat și decorat! Sărmana mea patrie! Mișelul trebuie dus imediat la spânzurătoare! Regele Alexandru al Serbiei ordonă aceasta!

Ultima propozițiune fu subliniată cu aplauze puternice.

Incurajat de aplauze, intră generalul Petrovici și generalul Teodorovici.

— Trăiți, majestate! Ați trimis să cheme pe generalul Bogdanovici, trădătorul țării?

— Da, Petrovici.

— Majestate, mișelul acela nu va veni niciodată în fața majestății voastre!

— De ce Petrovici?

— E mort, majestate.

— Cine l'a omorât, Petrovici?

— Eu, majestate, în persoană. Trădătorul Serbiei și-a primit pedeapsa!

Dialogul mergea de minune. Regele rămase puțin pe gânduri, privi adânc în ochii generalului și-i întinse mâna:

— Ești un erou, generale. Regele Serbiei te felicită pentru viteaza ta faptă.

Apoi, adresându-se generalului Teodorovici:

— Generale, dă-mi un ac cu gămălie. Vreau să decorez pe generalul Petrovici care a pedepsit cu mâna sa pe trădătorul de patrie Bogdanovici.

Generalul Bogdanovici se căută să găsească tunică, dar nu găsi vreun ac de gămălie. Disperat, că nu poate să îndeplinească ordinul regal, aruncă privirile în public, cerând parcă să fie salvat.

Și fu, într'adevăr salvat de un spectator. Un băiat de prăvălie se sculă și oferii un ac:

— Uite, d-le Ionescu, am găsit unul...

Ionescu, adică generalul Teodorovici, primi acul, pe care-l dădu regelui. Regele desprins o decorație de pe tunică lui și o prinse cu acul pe tunica generalului Petrovici.

Publicul, impresionat de gestul regelui, aplaudă la scenă deschisă și ovaționează îndelung.

Piesa ar fi avut un strălucit succes dacă n'ar fi fost întreruptă la mijlocul actului al treilea, de tatăl unui interpret, care venise să-și ia o lampă, pe care fiu-său o luase de acasă fără autorizație.

Urechile bietului general fură răsuclite chiar în fața regelui, care găsi că trebuie să intervieve într'o chestiune ce-l interesează palatul, și înaintea generalilor, cari uitară să-și apere generalul în primejdie.

Generalul, care trebuia să asasineze pe rege, fu dus de urechi acasă, astfel că regele Alexandru și regina Draga au rămas neasasinați.

În asemenea condiții, reprezentarea trebuia să fie amânată pentru... vremuri mai bune.

critica literară

CONST. KIRIȚESCU:

«Printre apostoli»

În vâlmășagul și nesiguranta literară de astăzi, în care toți nechemății și toți neprogătiți pomesc, înainte de a fi pășit în epoca de aur a pubertății, umbriți de teaguri de imaginație, spre cucerirea cu orice preț a Parnasului, volumul de care ne ocupăm apare (cași gestul d-sale de sunăzi...) pedeparte, ca un protest, pe de altă parte ca un model.

Într-adevăr cele aproape 250 de pagini ale volumului marchează — pe bună dreptate — un moment de înseninare și de siguranță, un adevărat, popas odihnitor în pustiu sufletească care subminează proza noastră.

Dar să analizăm mai de aproape lucrurile: Plin ca o rodie ni se prezintă volumul d-lui K. prin bogăția de loc și de spațiu, prin mulțimea inepuizabilă de cunoștințe, fapte și medii din care își puizează materia, prin numeroasele defecte pe care le atacă, prin multiplele domenii din care crește...

Și tot de aici se poate verifica și variația, amplitudinea subiectiv-obiectivă care dă dovadă în atâtea chipuri: gimnaziu, liceu, universitate, viață, jocuri, muzică politică socialistă și burlescă, activitate școlară și extra școlară, geografie, literatură, economie politică, geologie, paleografie, anatomie, cu un cuvânt: fapte, oameni și locuri în legătură cu toate vârstele și toate profesiunile.

Și exact aceeași calitate se dă pe față când descoperi îmbinarea minunată și neașteptată, în chiar aceeași bucată, a descrierilor și fapte atât de diverse, din atitudinea autorului, aici numai expozițivă, aici duioasă și plină de amărăciune, dincoace elogiasă, dincolo, în fine, ușor biciuitoare sau numai reflexivă, cum și din contopirea, în același mănunchiu, a narațiunii celei mai deșajate cu minunile unei puteri de descriere extraordinare. În general, una din cele mai bogate game artistice, în măsură să dea pe față orchestrația acelei măștră de adevărat creator — din care a pornit — după cum ne mărturisește singur autorul în prefață, în urma repetatelor și insistențelor îndemnuri ale unui prieten.

Și mărimea talentului d-lui K. se subliniază mai cu seamă când faci nebănuita constatare că toată această pluralitate și varietate, toate aceste ființe care respiră pe un interval de aproape 40 de ani, tot acest prezent, trecut și viitor, toate aceste instrumente care întonează preparat, se armonizează ca prin minune, se unifică și ca materie, și ca inspirație, și ca modalitate de a concepe arta scrierii și rolul măreț al scriitorului.

Natural că d. K. n'ar fi putut ajunge aici, dacă n'ar fi avut acel dar minunat de a nuanța, de a trece dela o notă la alta, dela un obiectiv la altul pe nesimțite, de a se țurși în chip atât de natu-

ral din imberbele unui moment spre a se agăța de altul. Și cred că exemplul cel mai tipic în această privință este „O vilegiatură boerească” în care visul și realitatea sunt contopite cu îndemănarea unui adevărat maestru. Și — fără să vreau — mă gândesc la vrednicii înaintași — Odobescu, Ghica, Creangă — pe cari i-am putea găsi în această privință.

Și dacă ar fi numai atât! Dar, la calitățile de mai sus, se adaugă extraordinara putere de evocare a acestui prozator care, cu chiar primul său volum, ne face să trăim timpuri pe care nu le-am putut cunoaște (sau, dacă le-am fi cunoscut, le-am trecut de mult în inconștient) prin locuri care n'au putut fi luminate de făbul conștiinței noastre, cu oameni de cari nu ne-a putut lega nici odată nimic. Citindu-l, efectul artistic se produce: ne vedem deodată transportați cu câteva zeci de ani în urmă. În mijlocul unei societăți, poate, mai sănătoasă — desigur, mult mai nouă. Și apoi, cu câtă duioșie ne evocă autorul pe unii dintre foștii dascăli sau prieteni în mijlocul cărora a crescut! Cum știe d-sa să ne impresioneze aducându-ni-i în fața ochilor sufletești cu toate calitățile și cu puținele lor defecte sufletești! Cum se pricepe să-i scuze și să le justifice atitudinea, cât de minunat îi menajează întipărindu-ni-i, pentru totdeauna, în minte. De-aici deducția: muzica d-lui K. e caldă, vibratoare, impresionantă, înduioșătoare.

Și aceasta, pentru că, la calitățile de fond, autorul a știut să unească tot atâtea însușiri de expresivitate, atâtea natural și volubilitate, atâtea și energie, atâtea putere de plastificare și de adăugare, în măsură să vedem în d-sa (deși abia la primul volum literar) pe unul dintre cei mai puternici stilisti.

Și să nu se uite încă un amănunt: în tocmai cu opera marilor creatori, volumul d-lui K (fără să depășească hotarele artei spre a cădea în didactică, este de-o perfectă moralitate. Pentru cei ce-o înțeleg — această e palma cea mai dureroasă — să împaci și arta și morala, să scrii și bine, și sănătos, să fii interesant fără să exploatezi motivul curent, să te faci cetit fără să apelezi la artificiiile unui bagaj degradant. Și dacă atâți literați (constituiți sau nu în societate) au fost împotriviți gestului de cenzor de moravuri al d-lui K., cefindu-i volumul vor avea prilejul să învețe să scrie, împăcând, celace, totuși, li se părea atât de paradoxal: arta cu morala.

Cu toate aceste caractere, d. K. se plasează (dela chiar această primă culegere) în plenul clasicilor noștri, prin atitudinea sa rezervată și sănătoasă, prin bogăția sufletească, prin atmosfera senină și duioasă, prin puterea sa de retrăire în trecut...

Să mai adăug bogăția de documente sufletești și istorice pe care cartea d-lui K. o conține?

Iată tot atâtea motive care ne fac să recomandăm cu toată stăruința nu nu-

mai cetitorilor, dar mai ales scriitorilor cari încă nu i-au înțeles gestul atât de mult discutat.

PAUL I. PAPADOPOL

JUNIMEA LITERARĂ

IULIE — DECEMBRIE, 1928). CERNAUT

Găsim un important document istoric într-un articol al d-lui I. Nistor. Vorbind de răpirea Bucovinei istoricul bucovinean scrie:

„Sub raport politic răpirea Bucovinei n'a însemnat alta decât reducerea de teritoriu, o simplă îngustare de hotar. Inlocuirea bourilor cu pajurile răpitoare nu turburată de loc ritmul armonios și unitar al gândirii și nici solidaritatea simțirii naționale, ce se închegase de veacuri între Moldovenii de dincolo și dincoace de Molna. Și cu drept cuvânt, fiindcă o nouă linie de hotar, trasă la întâmplare, fie ea crușită cu sânge de voevod, nu putea să împiedice crengile copacilor de a se atinge, oricât de vigilentă ar fi fost straja; ea nu era în stare să curme împletitura seculară a rădăcinilor, cari își sorbiau seva de viață din bogăția aceluiași pământ, precum și din bogata comoară de datini și tradițiuni comune, în care neamul nostru își înmagazinase de sute de ani dorința și bucuria, jertfa și izbânda.

Simțul solidarității naționale și conștiința de neam s'au manifestat puternic și îndrăzneț la 1848, când inima Românului bucovinean bătea la unison cu cea a fraților săi de pretutindeni și, când același gând stăpâna sufletele la Islaz și la Iași și la Lugoj și la Blaj și la Cernanica Hormuzăcheștilor. Aceiași solidaritate s'a manifestat activ și la Plevna, unde alături de dorobanțul român, luptau vitejește și Ardelenii și Bucovinenii. Această solidaritate s'a manifestat în mii de cazuri în cursul războiului mondial și ia găsit poate cea mai zguduitoare și mai tragică expresie în gestul eroic al celor doi soldați bucovineni, executați în vara anului 1917 la Satulung lângă Brașov și înmormântați în groapa săpată de ei înșiși, pentru că refuzaseră de a descărca armele lor ucigătoare împotriva fratelui român din vechiul Regat”.

D. I. Nistor ne dă apoi un document zdrobitor asupra corupției, nedemnei și ticăloasei familii a Habsburgilor.

„Prin un contract secret guvernul habsburgic se angajase pe vremea tratativelor de pace dela Brest-Litovsk să vândă Bucovina Ucrainenilor pentru un milion de puduri de grâu, de care Austria avea nevoie pentru populația ei infometată, cu galbeni cu zimți și tabachere de aur, sfetnicul Mariei Terzei, Thugnot cumpăraseră Bucovina de la Turci și Ruși, pentru ca după 143 de ani sfetnicul Impăratului Carol, ultimul Habsburg, să o scoată la meza în schimbul câtorva banițe de grâu! Astfel sfârșesc crimele politice și răcomiile teritoriale”.

ION FOTI

in strainatate

NICOLA MOSCARDELLI

Scriitorul pe care îl prezintăm azi cititorilor acestei reviste, deși tânăr încă, figurează alături de înaintașii literaturii moderne italiene în revistele de dinainte de război: *Lacerba*, *La Voce*, *La Diana*, etc.

El însuși a condus, împreună cu un alt tânăr scriitor italian Titta Rosa, propria lui revistă: *Le Pagine*.

În prima ediție a *Antologiei* (Poeti d'Oggi, lui Papini și Pancrazi, singur Moscardelli reprezintă așa zisa mișcare avangardistă.

A publicat până azi 6 volume de poezie, între cari cităm mai însemnate: *Abbeveratoio* (1914) și *Le Grazie della Terra* (1927) și 7 volume de proză, romane, fantezii, nuvele, printre cari cel din urmă: *La Citta Dei Suicidi* (1927), de unde am tradus povestirea de mai jos.

Ultimele scrieri ale lui Moscardelli, volumul de lirice *Le Grazie della Terra*, poeme în proză și în versuri, viziune calmă, senină, entuziastă a lumii, și volumul cu fantezii și povestiri *La Citta dei Suicide*, ajung pentru a putea desprinde din ele sufletul și spiritualitatea poetice a acestui scriitor, care, — fie că primește *Darurile Pământului* cu inima deschisă ca o corolă de floare avidă de roua dimineții, nădăjduind într-o viață mai bună și dătătoare de mulțumiri, binecuvântând Dumnezeu-rea pentru harul de-a fi contopit urâtul cu frumosul, — fie că descoperă orbilor cu sufletul din *Cetatea Sinucișilor* ma-

riile și ineluctabilele adevăruri ale vieții umile, cea de toate zilele și toate suferințele, — știe să rămână acelaș cercetător de suflete și de lucruri, acelaș adâncitor de probleme morale și religioase, acelaș povestitor minunat, senzitiv și romantic, care și-a câștigat un loc de frunte în literatura italiană modernă.

În prima pagină din *Cetatea Sinucișilor*, din bucată care poartă titlul: *Eternul Dialog*, reproducem aceste câteva rânduri:

— „D-ta ești un scriitor?”

— „Doamne ferește: eu sunt un fabricant de ochelari.

— „Dar ochii noștri văd destul de bine....”

— „Nici nu mă indoiesc; dar ai putea oare să vezi stelele depărtate fără telescop?”

— „Desigur că nu!”

— „Ei bine, eu fabric telescoape de buzunar, în formă de ochelari, efitine, pentru familii, să poți vedea prin ele lucrurile depărtate, foarte depărtate, adică tocmai acelea care sunt la îndemâna voastră!”

Iată toată arta lui Moscardelli.

Îl învinovățesc unii că literatura lui nu e sinceră și că vizitările din *Cetatea Sinucișilor*, departe de-a reda realitatea orașelor în cari mizeria se sbate alături de strălucirea bogăției, și zgomotul plăcerilor alături de gemetele durerii, din potrivă o falsifică, simbolizând o lume

artificială, într'un decor ireal, romantic, fără viață. Adevărul e că Moscardelli nu este nici un analist, nu nici un cerebral; e doar un intuitiv blut de un fin psiholog a cărui conștiință despre viață este frământată de probleme morale și religioase care înmută paginilor sale de lirică în proză, un ton simbolic, luminându flacăra unei spiritualități de vis himeră.

În locul banalelor date biografice place să reproducem următorul fragment din *Oglindă*:

„Născut întâia oară la 9 Octombrie, 1894, într'un sat de țară, mai puțin lipsit de tălpile picioarelor pământului, din care îmi nutresc fiecare gând, care mă împiedică să uit cele văzute.”

„Urăsc: pe literați, pe mistici, pe tului și ai virgulei, pe maestrii de joc, confundă șiretenia cu inteligența, jucătorii de șah, pe cei cari nu se pot încredința.”

„Iubesc: pe oamenii cari nu se pot socotească, cari nu vor ajunge la mare, dată fiindcă au ajuns din clipa în care s'au născut, pe acei cari cu căminul și cu soția, toți mult, cu atât au mai mult.”

„Am mulți dușmani, conform metodei de Euclid: numărul dușmanilor este direct proporțional cu numărul lui!”

„În virtutea aceleiaș legi numărului, dar admirabili prieteni. — Iată, Moscardelli.”

T e a t r u

TEATRUL NAȚIONAL

TRECUTUL de PORTO RICHE cu MARIOARA VENTURA

A iubit și a fost părăsită. A căutat să-l uite, a muncit și-a creat o atmosferă de liniște. Totuși îl iubeste. Și dintr'odată el reapare. În ea izbucnește trecutul. Îl iubeste ca și mai înainte. Cu același pasiune. Zadarnic s'a străduit să-i adurească amintirea. Femeea e din nou exaltată de iubire. Trecutul a transformat-o.

Porto Riche analizează ca un chimist, orice nuanță, orice subtilitate.

Femeea lui Porto Riche e femeea iubirii pasionale. Ea se dă toată și vrea să posed totul. Nădmite minciuna. Decât să fie înșelată, decât să-i fie tăvălit cu ipocrizie egoismul, preferă să rămână singură și să se îngroape în trecutul amintirilor.

Când a revenit el, — amantul — a revenit cu acelaș convoi de minciuni și ipocrizii și cu același lipsă de eleganță ce a trata toate femeile la fel.

În ea, s'a redespertat trecutul, cu toată pasiunea dorurilor, dar nu s'a lăsat din nou batjocorită.

Îl iubeste cu pasiune. Viața-i e obsedată de el. Dar în adâncul pasiunii ei e mândrie.

Porto Riche înfățișează femeea legată fizicește de un bărbat, și-i pune în față pe bărbatul poligam.

Piesa e un savant angrenaj de analogie și subtilitate. E o înșiruire de grație de tonuri din imensa revărsare de pasiune a femeii care vrea să fie iubită, deplin iubită, numai ea. Ceace dă desigur o mare valoare piesei acesteia, e că înfățișând pasiunea dragostei pe un fond de mândrie și o pune în conflict cu animalitatea, care vagabondează, ca să posede.

În „Trecutul”, sunt două roluri. Amanta și amantul.

Dacă pe scenă mai apar actori, prieteni devotați ai tristeții amantei, o femeiușcă, — devenită amanta amantului vagabond — un medic anodin și o servitoare bătrână și firește credincioasă, ei au doar rostul de a umple un decor.

Acțiunea se desfășoară numai în func-

ție de ea. Scena întâlnirii între amant și amant e magistrală. Marioara Ventura a redat momentele din scena aceasta cu tot talentul ei, cu imensul ei talent. Început ușor, ca un foșnet de mândrie, trecutul zâmbește. Amărăciunile și dria batjocorită intră în penumbra amintirea se intensifică. Dorința în orice imputare. Obsesia trecutului stăpânire.

N'am văzut actriță, care să grad nuanțeze, să realizeze mai natural de sentimente, ca Marioara Ventura.

Dar și fiindcă rolul ei e mare și ea artista e de mare, de uriaș talent, premieră, partenerul ei a fost oare distanțat.

Rolul amantului e desigur rolul Vracca. E singurul dela Național, să-l interpreteze și desigur îi va da amploarea.

Ceilalți actori de peisaj sentimentului susținut cu autoritatea numelor lor (Popovici, d-nii Soreanu, Bulfinski, metriaș, Valentineanu) acțiunea deplină a piesei.

B. CECROP

plastica

EXPOZITIILE

M. Bunescu. In atelierul său dela Muzeul Simu — unde-și are locuința — d. Marius Bunescu și-a deschis expoziția anuală. Numărul restrâns de pânze, bine proporționat cu disponibilul de spațiu — e cel puțin un indiciu că artistul acesta nu răvnește la „tiraj“ în prejudiciul calităților cari an de an se lămuresc mai temeinic.

D-na Bunescu e dintre pictorii noștri pe cari aserirățile drumului ales odată nu-i exasperează făcându-i să-și întoarcă pașii către alte poteci, ispiții de

M. BUNESCU: Portret

posibilitățile hazardului cu miragii de succese rapide cari decid de cariera unui artist dela o zi la alta. Fără să se repete, d-sa rămâne același, răușind cu perseverență — prin ceace constituie rezultatele noi ale unor vizibile și continue eforturi — să-și sublinieze principiul plastic care-i definește personalitatea.

Colțuri vechi de oraș, curți și case bătrâne cu ziduri pe cari vremea și-a însemnat urmele nostalgice, arbori golași ce-și profilează uscăciunea peste ruine de biserici și castele triste în lumina plumburie a cerului de iarnă — sânt motivele de predilecție în cari se vedește temperamentul pictorului Bunescu cu puterea de emotivitate a unei sensibilități exprimate în toată sinceritatea ei.

Grija de compoziție pe un ritm aproape clasic e un element preponderant în ansamblul acestei expoziții.

Coloritul sobru, legat și viguros evitând preocupările de factură cu dulceața de pensulă, dau lucrărilor d-lui Bunescu o notă de bărbătească asprime care ajută cu atât mai bine emoției să se degaje din materie: în general în artă subtilitățile emotive nu-și aleg mijloacele de exprimare printre cele mai plăpânde.

E de remarcat deasemenea mai multă îngrijire în desen.

Portretele din acest an ale expozantului sunt superioare celor ce-i cunosc din trecut. Mai multă grijă totuși în așezarea și construcția mâinilor în tablourile cu figuri ar evita acestora sensibile scăderi; Contorsiunile de brațe și degete insuficient observate nu sunt scuzate de intențiunile compoziției.

Alexandrescu Caramanlău (Sala „Ileana“), prezintă o bogată serie de estampe decorative vizibil inspirate de arta japoneză, transpusă într-o expunere de gust european.

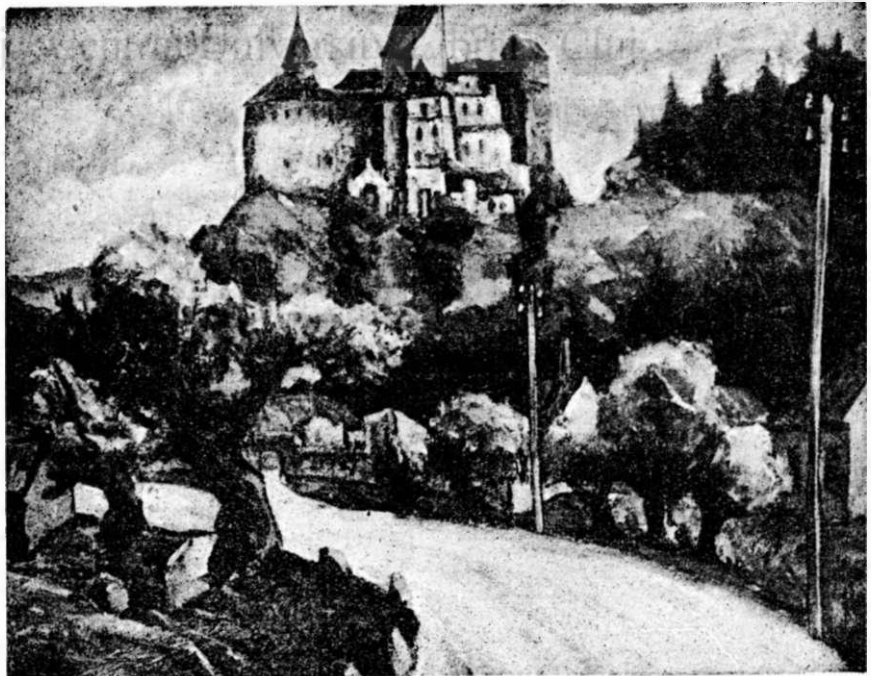
D-nul Alexandrescu nu e la prima sa expoziție și răușește să fie cu atât mai interesant cu cât e singurul la noi care persistă în acest gen, cultivându-l cu mscătoarea pasiune ce trădează corectitudinea meticulozității aplicată la infirmele detalii acceptate în speță — ca mijloace esențiale. E minune că d-sa, nu s'a lăsat contrariat de calificativul

se, — constituiesc o viziune de basme fragile și surzătoare în armonia de linii și vioiciunea culorilor.

Motivele d-lui Caramanlău puse la îndemână unei industrii de țesături artistice și tapete, ar asigura acesteia prețioase indicații și un deosebit succes.

Cu prilejul recente expoziții de sculptură a d-șoarei Maria Grigorescu, s'au făcut în această coloană, — în lipsa subsemnatului — de o mână mai mult severă decât calificată pentru îndeplinirea de cronicar plastic, — aprecieri tinerești pe cât de prefațioase, de natură să scadă meritele tinerei artiste.

Imi permit să reviu măcar în treacăt asupra acelor aprecieri, cu speranța să repar în parte ceace socot o nedreptate — efect probabil al unui moment de pripă — făcută unei artiste ale cărei merite se cade să fie încurajate.

M. BUNESCU: Peisaj

„artă minoră“ ce revine aplicației d-sale, ca să se avânte către zonele ispititoare pe cât de primejdioase ale plastice de mare anvergură. Nu ne lipsesc de pildă caricaturisti buni cari s'au apucat de pictură proastă.

Constatarea, din parte-mi, e un compliment mai mult pentru d-nul Caramanlău.

Estampele d-sale cu abundență de fantezie și gust, sunt recreative, amuzante. Stilizate cu multă abilitate — animale fantastice, costume evocatoare, plante fără nume, arhitecturi fabuloa-

Personal, am vorbit cu alte prilejuri, destul de elogios despre calitățile plastice ale d-șoarei Grigorescu. Câteva capete de expresie ce am văzut semnate de d-sa, m'au impresionat deosebit printr-o serioasă preocupare de construcție și caracter sub efectul unui modelaj estompat, care dau acestor lucrări nota personală a unui real talent. D-ra Maria Grigorescu promite încă mai mult decât a putut realiza și-i doresc să se țină de cuvânt.

C. VLAD

CIȘCI ȘI CIȘCI...

biblioteca clasică

a editurii „Ancora” ar merita toată solici-tudinea, dacă n'ar prezenta povara unor studii destul de indigeste. In spe-cial credem că autorul lor ar trebui să se reție în fața unor scriitori (cazul Ca-ragiale, Coșbuc, Cerna, etc.) din terfe-lirea cărora și-a făcut profesiunea de credință. Nu de alta, dar ar putea fi prins în flagrant delict de contradicție. Și nu-i frumos, cel, puțin pentru tine-retul căruia i se adresează.

Și încă o chestiune: de ce biblioteca clasicalor români — cu acea oribilă cacofonie, și nu altfel?

Și încă, o chestiune de principiu: dacă totuși adevăratele valori literare românești stau în prezent, ce rost își are această aventură, critico-editorială într-un trecut pe care îl detești?

S'au vorba iluția, banii n'au miros?

Incheiu cu remarcă prețului exagerat, din cauza paginilor ocupate de studiul atât de puțin trebuincios.

romanul auto-biografic

își face loc și în literatura noastră. Se găsește — de fapt — în a doua fază: rea-listă (reprezentat prin lucrările d-lor I. Teodoreanu și I. Minulescu). Amintim că faza I (romantică) ne duce cu mintea la Vlahuță și... Bolintineanu. Iată din ce cauză se consideră altceva (N. Filimon) ca adevărat inițiator al romanu-lui românesc. Acesta este — de altfel și adevăratul drum pe care ar trebui să se orienteze tinerii candidați la laurii roma-nului. Cât despre autobiografi — ar face mai bine dacă ar scrie... amintiri. E un gen mai potrivit cu materialul pe care l tratează.

În legătură cu aceeași chestiune înre-gistrăm că în „Gazeta literară” d. I. Minulescu neagă, ultimului său roman, caracterul autobiografic. Fără s'o cre-dem, vedem mai de grabă în aceasta un interesant dar tardiv gest de auto-critică: își recunoaște lipsa de, obiecti-vare. Și e de ajuns.

prea multe publicații

și — dacă mi-e permis: prea puțin se-rioase. Căci mă întreb: la ce au trebuit să iasă 4 numere din „Săptămâna lite-rară”, 3 din „Tiparnița”, 2 din „Kalende” și, câte unul din atâtea altele, când atâtea publicațiuni cu autoritate continuă s'o ducă din ce în ce mai greu? De ce nu s'or fi gândind oare domniile candi-dați la titluri literare că astfel de in-cercări nu pot folosi nimănui și cu atât mai puțin lor cari-și sefestrează și bani și timp câteva luni? Căci, să ne înțele-gem, dacă e un adevăr că la noi nu se ceteste, e cu atât mai usturător în cazul de față. Și, atunci: la ce bun să scoți reviste când, o masă cetitoare nu există și când nici măcar scriitorii nu cam es-din propriile lor pagini? Pentru cei 10 colaboratori?

OBICEIURI DIN MARAMUREȘ

NUNTA ȚĂRĂNEASCĂ. — JURĂMANTUL

Cele mai multe nunți se fac în Mara-mureș — iarna — în lunile: Ianuarie și Februarie. Toate zilele săptămânii, au parte de astfel de „ceremonii” — afară de Duminică. Cele mai norocoase zile, însă, sunt: Marțea, Joia și Sâmbăta. Câte 5—6 nunți în fiecare zi și în fiecare sat. Fiind cunoscut în tot județul, am fost chemat ca naș sau „nănaș” cum se spune pe aici — la peste 60 de căsătorii, în dife-rite comune. Câteva lucruri m'au impres-ionat pe cari le redau:

1) Găteala miresei, 2) Struțul, 3) Jură-mântul, 4) Jocul miresei.

1) GATEALA MIRESEI

Pe cap poartă o cunună făcută din flori artificiale, în trei culori: **alb-roșu-verde**. Se vede treaba, că **ungurii** au voit să afi-șeze culorile naționale și pe capul mire-selor. Aceste **cununi** se cumpără din Si-ghet și se importă, și astăzi din **Ungaria**.

De ce? Nu știu! N'ar fi mai bine, ca aceste 3 culori, să fie ale noastre — na-ționale — **Roșu, Galben și Albastru**. De ce se importă din Ungaria? Sau, dacă, se confecționează în țară — chestiunea apare și mai gravă.

La gât, mireasa se înfășoară cu 1-2 3 „pânzături” (basmale): una albă, două ro-șii și cu „pene verzi” (desemnuri a treia are fondul alb și cu „pene” roșii și verzi. Pânzăturile fac parte din stocul importat pentru găteala miresei. (Culorile națio-nale ungurești). Compul până la **cingă-toare** e acoperit cu **coțoc-cheptar** înflorat tot în cele 3 culori de mai sus. Pe spate poartă o „gubă”-**sarică** obligatorie fie cărei mirese — **iarna sau vara**. De la cingătoare în jos — poartă fiecare o fustă numită „sugună” cu multe **cute** sau **cre-țuri**. Pentru confecționarea acestei „sug-ne” trebuiesc 4—6 m. de materie. În față, peste fustă (sugună) se pune „o zaghe”-șort, în 3 culori: alb-roșu-verde.

Picioarele sunt încălțate cu cisme largi și înalte până la genunchi. Cele mai „gaz-dă”-bogate, cari au „**cosăstina**”-loc de cosit și „**marhă**”-vite, poartă „papuci”-ghete.

2) STRUȚUL

Struțul se pune la pălăria mirelui, nă-nașilor (cari sunt și 7—8—10) și la toți nuntașii. E făcut din flori naturale, vara și din flori artificiale, iarna. Struțul — nu se lasă mai pre jos — tot în trei cu-lori: alb-roșu-verde.

3) JURAMANTUL

După ce s'a oficiat taina nunții de către preot, ambii miri ingenuchează în mij-locul bisericii, lângă o masă pe care se află: sfânta Evanghelie și Crucea. Tinerii

pun o mână pe cruce și alta pe inimă. Se începe jurământul, prestat întâiu: mire, care repetă după preot: „Eu, I. Haiu — jur, că te iau de soție, pe tine, Pălăguța, nu te voiu părăsi — nici în bă- — nici în rău — până la moarte — și zina **patul neîntinat** și marginile le-așa să-mi ajute: Unul Dumnezeu în fețe: Tatău, Fiul și Spiritul Sfânt, Mai Preacurata-Vergura Fecioară, cei 12 Sfinți Apostoli, toți sfinții lui Dumnezeu Sfânta Cruce, sfânta Evanghelie — Ami Se închină, sărută crucea și evanghelii **Mireasa**. Eu, Pălăguța, jur, că te iau, tine, Mihaiu, de soț, din dragoste cură și nu te voiu părăsi, nici în bine, **nici în rău...** la fel.

Efectul acestui jurământ, e mare, grozav. Rezultatul: rar se văd divorțur-rar se înșală unul pe altul, rar se pără-sesc. Ba, ceva mai mult: Toate femeile măritate în anul 1914 — unele abia 2—3 săptămâni — înainte de începer-războiului, deși la **unele**, bărbații nu s'au mai întors, deși au știiri precise, că su-moști — nu s'au remăritat, cu toate **vremea** a tors din caietul său **un f-lung**, de 15 ani.

De notat, că unele fete, abia aveau primăveri, la măritis. Mireasă dar, la ani și văduvă la 15 ani și 3 săptămâni. Tăria jurământului, a pătruns **flința** nerei femeii, a pus streajă gun-și use de îngrădire împrejurul buzel-sale, ca să nu abată inima ei spre cuvânt de violeșug, de aceea timp de 15 ani, pururea credincioasă sotului, pe care l-așteptat — îl așteaptă cu dor — și a-teaptă cu inima plină de drag. **Nu i-a putut fura frumosul din suflet**. Ono-ție, femeie, din plăcurile lui Dragoș.

4) JOCUL MIRESEI

Un obicei împrumutat dela barbari, distrugător pentru sănătatea miresei.

Cine vrea să joace cu mireasa, tre-buie să-i plătească o sumă variind de la 200 la 100—200 lei. Dacă sunt 200—300 de nu-tași — bărbați, fete și flăcăi — toți joacă și-o învârtesc. Unul o lasă și al-tul o ia, 3—4 ceasuri în șir — la urmă răscumpără mirele cu 2—300 lei, după putere. Mireasa-i moartă pe jumătate sleită de puteri și galbenă ca ceara, în toată „hasna” (folosul) e 7—800 lei, care e adună de nănași. **Noroc, că**, femeia are **ciolan solid și vână tare**. Sute de strigă-turi, însotesc jocul, care de care mai in-genioase și pline de haz. Iată de pildă unul pentru mireasa săracă:

U-iu-iu, pe dealul gol,
Că mireasa n'are țol,
Că i-a face mirele,
Dac'a tunde căinele.

Literara

o seama de cuvinte

Dumas-fiul a fost întotdeauna foarte milos și întotdeauna gata să vină în ajutorul prietenilor săi nevoiași.

Într-o zi întâlni pe stradă pe un bătrân confrate, jerpelit și nemâncat. Imediat, îl pofti la masă și îi dădu bani pentru haine. După dejun îi spuse:

— Să vii regulat să iei masa la mine.

— Îți mulțumesc, dar să-ți spun drept mă jenez să trăesc ca un trântor pe spinarea ta. Dă-mi să-ți fac ceva, pentru ca masa pe care mi-o oferi să reprezinte plata serviciilor mele.

Dumas-fiul stătu puțin pe gânduri, apoi zise:

— Uite ce e, treci în fiecare zi pe Pont-Neuf și spune-mi câte grade arată termometrul de-acolo.

— Ai așa de mare nevoie de asta?

— Imens!! Înțelegi, pentru un autor dramatic, temperatura e o chestie foarte importantă.

Luni de zile în șir, prietenul trecu pe Pont-Neuf și raporta apoi lui Dumas:

— 18 grade... 11 grade... minus 2 grade...

Într-o zi prietenul nevoiaș veni dezamărit:

— Nu mai e termometrul pe Pont-Neuf! A fost scos! Ce alt serviciu îți pot face?

— Uite... din experiența pe care ai căpătat-o examinând gradele termometrului, să mi spui cam câte grade trebuie să fie.

Până la moartea lui Dumas, prietenul își continuă acest bizar rol pentru care i se oferea masă și haine.

După moartea lui Dumas, într'un cartel se găsiră următoarele notițe:

20 grade... panaua pentru prietenul meu.

6 grade... pardesiu pentru prietenul meu.

2 grade... palton pentru prietenul meu.

26 grade... bani de vilegiatură pentru prietenul meu.

Dumas fiul găsisse în acest mod cea mai delicată formulă de a veni la țanc în ajutorul confratelui nevoiaș.

La începutul domniei țarului Nicolae I. mai mulți conspiratori, printre cari și poetul Relieff au fost condamnați la moarte. Vina acestuia era că afirma că în Rusia toate merg anapoda și că nu se poate face nimic, nici chiar o frânghie.

Poetul Relieff ceru grațierea, dar țarul întrebă:

— De ce a fost condamnat la moarte?

— Fiindcă susține că Rusia e o țară în care nu se poate face nimic, chiar o frânghie.

— A spus așa?!... Să fie spânzurat spre a i se dovedi contrariul!

b a z a r

CE NU TREBUE IMITAT

Rosalie Billie o tânără indiană din America în vârstă de 16 ani a fost aspru pedepsită din pricină că a vrut să imiteze îmbrăcămintea surorilor sale albe. La drept vorbind frumusea Rosalie și-a ales tocmai cel mai puțin complicat exemplar din această îmbrăcămintă și anume: costumul de baie. Fiind surprinsă de către tatăl său și alți veterani ai tribalului pe când se cufunda în unda cristalină a râului Miami, purtând un prea frumos tricou „dintr'o singură bucată” — ea a fost aspru dojenită și ca pedeapsă, a fost trimisă pentru șase luni în exil, într'o regiune sălbatecă din Ever-Glades. Azi exilul său s'a sfârșit și, pocăită, biata Rosalie s'a reîntors acasă, unde desigur că va avea iar prilejul să fie ispitită de costumele fetelor albe. — fericite muritoare, care n'au să se teamă de asemenea sancțiuni, bune numai în numele unei morale de sălbaticii...

Și când te gândești că în secolul trecut lucrurile s'ar fi petrecut tocmai invers: dar timpurile se schimbă.

ECONOMIE

D. Jean Barinet, lăptar din Saint-Michel e un om econom, care nu înțelege să cheltuească nici un gologan de prisos. În consecință, decât să asvârle un franc pe o scrisoare recomandată, care nu'l interesa, a dat în judecată direcția poștelor și... pierzând procesul, a plătit cheltuelile, care se urcau la vre-o câteva sute de franci.

Scrisoarea cu pricina îi fusese trimisă spre a-l vesti că îi sosește un vagon încărcat cu fân, pe care'l comandasese. Când sosi scrisoarea, soția refuză să iscălească în locul bărbatului său, absent. Într-o vreme, d. Barinet primi transportul de fân, așa că, atunci când poștașul îi prezintă a doua oară scrisoarea, el refuză s'o primească sub cuvânt că nu-l mai interesează.

Oficiul poștal, considerând că adresantul trebuie să plătească orice taxă de transport, ceru d-lui Barinet suma de un franc și economii lăptar recurse la justiție, care, -- după cum am văzut, i-a dat deplină satisfacție. N'ar strica mai des asemenea lecții pentru acei cari deranjează justiția și pe reprezentanții ei pentru toate minusculele lor diferende.

caricatura zilei

SCUMPETE...

Fl. — Ia privește prețul lapinului: e îngrozitor de scump.

F.a. — Păi când îți spuneam eu să cumperi mai bine limbi de canari.

(Candide)

BOLNAVIH...

— Ține. Aci e porțiunea ta, o lingură la două ceasuri. Și acum mă duc să stau de vorbă zece minute cu vecina.

— Și în acest timp cine o să-mi mai dea doctoria?...

COPIII...

— ...hoafă, spune ce ai ascuns în gheață?...

— ?!... Nu știu!... Dar spune-mi și tu ce poți ascunde când ai pingelele rupte...

(Life)

SATIRA VIII

Eheu! fugaces labuntur anni!

Horatius Ode 1. 14

Trad. de D. C. OLLANESCU

Tinerețe, tinerețe multe fir-a'ți năsdărăvuna
Iscodesce și tucniagă! Livna jur' ac prinând
Te-ar sui și ț-ar aa scaun printre stemele ceresci,
Be-ar putca su-ți campunească tot ce faci cu ce vorbesci
Multe-ar fi făcute 'n lume e s'ar fi făcut din gură
Numai, jara truda mării, jăra jertă nuci măsură:
Astă-zi om trăi în lună, sau prin ceruri am sbura
Și necazuri omemrea, poate, n'ar mai înaura!
Omni-tucom și zadarnic și cu cât 'i este mintea
Mai necouplă ori mai seacă, cu-atăd crede cu'n naintea
Lăz, nu poate trece nimeni și cu altul vrednic nu-i
Să priceapă ori să facă, de nu cântă'n struna lui.
E păceut jiresc? e jocul soartei ori nenorocire?!
Palima și îngădărea pun adesea stăpânire
Pe cei sterpi și slabi, iar ura și disprețul pe cei rei
Cine-i oare în drept s'aruncă pentru, semendur sei?.

Când ești la 'nreputul vârstei, toate sunt de farmec pline,
Toate-ți dau înăemuri și rite și 's în dragoste cu tine,
Tu, acplina manguere și o simțesci de cut atunci
Când, pe o vorbă și-o privire, grizile'n răzuu le arunci

Când, sub talpa sălădreașă, scii cu frământând pământul,
Te mulți jerică în sava, să-ți masori de viu, mormaniul,
Toate gusurde irii canto-atunci în pieptul tău,
Eur de zile trecute noi de ce să-ți pară rău,
Căci în toate și te-ururari tu, ești primadaru vieței
Și cuminte să înclina lumea 'n jara tinereței,
Pentru tine, parcă toată uau pînă și trăsesc
Visurile în aceea ție și se oglinăesc
Și alătea nrepi în suflet ai și-atăta duioșie
Că simțirea 'i-e mai caldă și durerea 'ți e mai vie
Și destul, — ca luna blândă printre nori, — să te ivesci,
Ca 'mprejurul tău, cu'n zimbet, toate sale 'nveselesc!

Noi suntem bătrâni și vremea ne-a ajuns din urmă'n cale
Fie-care și paură în spate greutătea rursier sale
Dar un cumea, pân la core poate loși, urcăm și ajung
Nor buzia ne 'nourcem capul către arumul greu și lung
Ce-am făcut și cu taru omemior de creanșă,
Incețana bitanșul vieței de plăcere și suferință
Numaram cași am țorârși, împreună luptatori.
Au fost proau biruinșei și câșți sunt biruitori.
Fericți acei dănrinșă, care cu pepturi încordate
Pân' la culmă vârstei noastre au putut luptând străbate
Și acolo lepădănu-și armele se oahnesc,
Căci odihna e respătata celor ce îmbătrănesc!
Fericți, căci lupta-i cruntă și primejdia e mare;
Cine-i poate sta 'npoțrivă și munci cu 'ndereptare
Vr dnic e s'ajungă 'n capul de trofee încercat
Și să fie 'n semn de cinste, cu peri albi incununat!
Câte perderi, câte jertfe, câte lovituri nebune!

Tineri, voi nu le cunoașteți și zadarnic vi-le-am spune
Până când în carne vie vor fi scrise și la voi,
Tama vieței nași pătruns'o și v'ași bate joc de noi!
Neyresit, ca'n mersul grabnic, vremea toate le preface:
Că e azi răstoiu acolo unde eri fusese puce
Ca pe resturi învechite, e mai greu să pui temeiu,
Când ies adevăruri nima din isvoare de idei
Noua și spre alte țeturi lumea este îndreptate...
Ce-i vechiu azi, a fost bun însă și temeinic altă dată,
Căci de multe ori trecutul, e altă de japte mari
Și din vechil' tulpine răsăr codri de stejari!
Adevărul e același și aceeași frumusețea
Și cum le slăviți voi astăzi le-a slăvit și bătrâneșea
Numai ca s'ar de conjur, voi dibaci și prefăcuți,
De aceea văd și parem serbezi și nepricepuți,
Am fost lirici noi, așa e, cântăreți de moda veche,

Dar cântărea noastră simplă n'a stricat nici o ureche,
Ea ne-a isvorit din inimi și din fragete simțiri,
Ca duiosul cânt al harfei dintre courdele subțiri...
— Cu chitara, noaptea întreagă, sub fereastra prea iubitei
Noi, în strofe năldăcărute, beți de farmecul ispitei,
Ne năldăm la cer, chemând'o ne legam cu ea pe veci
Și-i juram credința în toate, până la pragul morței reci.
Noi n'avem, pe lângă dansa, alt-cera mai scump pe lume,
Dragostea. Ia noi, și traul nu erau un joc de gluma
Imbindri de porunceală, silnice împerecheri,
Cu vremelnice foloase, ori cu scop de daraveri.
Când iubeam, iubeam statornic și cu inima curată
Astă-zi, după moda nouă, rinduiala-i resturnată

Și-i adevărat c'al nostru numai e decât ce-a fost,
Dacă tot ce se petrece, e așa de trist și prost!
Voi care-ași intrat în lume resădind o casă nouă

Și despărteți omemrea între noi și voi, în două;
Gare vași săpat în peatră acia margine de arum
Numele, ca sa se scrie încotro porniți de-acum?
— Eaci, strălucind de jocuri manara sală de ospete,
Vesele 'n eu și șgomot. Tineri cu perile jețe
Și jemei rid și fac glume, ochii guleși, cu nesaș
Șin și umeri goi desmăcărda, se atinge braș de braș,
Vinul șpumeșă 'n pahare, cânturi de desrădu resunș;
Ear la stânga se 'ntreșese crunta poștelor jurtund!
Vorbă de amor! Sărituri!! Câte doi, doi ies restefi,
Ele aproape despletite, ei pe jumătate beți!!
Desrănărea e la culme! Dar petrecerea urmează;
Vin perechele 'ndrăgite și la masă iar se-ășează,
Cu fiori de nerăbdare întind cărțile de joc
Și și dau punga și și dau viața, pe o năluca de noroc!
Mirele și cu mireasa la altar stau în picioare;

Ea 'i jura lui credința și el tinerei fecioare
Sunt așa de dulci și gingași și așa de potrivii
Că 'nprejurul lor murgimă murgimă ce jericăși!
După cași-ua ani, această "fericita" căsnicie
Sa surpa, cu o curare subreau ain temeiu...
Lomnu are o amantă și e plin de amor:
Lomnu e păpușa moaei, face lux și nebunii
Ear copilor ae grăd sîngue, cum vor, le poartă
Să trăsesc împreună nu mai pol, acii sa aespăr
Și copu cu ureea, cum au Dumnezeu, și impart
Lomnu cupat o slujba într-un colț perant ae jărd
Lomnu stăruie pe pauri și păpușa moaei eard
Jertă te vor și coșin, caei deprinși la rau ae muci
Vor eși nuște netrebucii și vor rămâne calici!..
Stă la masă filosoful eșunat aadnc în gânduri
Și din lomari țeturile, eard și eard culege rănăuri.
E-o lucrare uriașă, pe-un tipar cu totul nou:
Vrea să 'nclădă omemrea toată 'n couja unui ou,
Vrea, ca tot ce-a jost și este, într'o singură jormuld
Să înceapă și să 'nșingă toate, cât mai mult spre null,
Vare n'a jost zăclășat lumea osta din nimic
Și temeiturile jirei, nu's în înșinitul mic?!
Ultima ratio rerum! Omul n'ar mai avea parte
Să se bucare de viață, de-ar înghite atăta carte;
Și apoi creerul de astă-zi e mai delicat, mai jin,
Deci, ca nu cum va să-l valdăni, trebue să-i dai puțin.
Norocoșii n'au nevoie de jra multă îndărtură.
Dacă-i indetul de șmecher, de îndrășneș și bun de gura
Toate-i merg în plin și toate bunurile-i șastern,
Bucuroase, la picioare carulerului modern!
Dacă azi e vremea noastră, unde-i oare tinerețea?

Către care idealuri îndreptărd eu mulțimea?
Unde-s inimile calde, sincerele năzuinși,
Faptele îndăptătoare, pasiunile jerbini?...
Pentru ce, în loc de luntă, pretutinaeni amorțala?
Unde-i soarele s'atunge negura de indoială
Ce puternică se 'ntinde peste o lume de pitici
Degustați de ale vieței, nreclăși și eretici!
Voi cântați și cântul nostru-i glas de desndădjduire,
Cine va fatinde lumii ramura de mântuire,
Dacă tinerețul este canic și tânguilor,
Sau de sus privesce toate cu'n ochi batjocoritor?!
Ore vom muri cu jalen de-a vedea zăddărnice
Cele ce o viață 'ntreagă ne-au jost scumpe și iubite;
Căci moștenitorii noștri sunt atat de reci și trști?!
Noi suntem entusiaștii, voi... voi nisce egoiști!

Și cu toate astea, eaci înainte mergătorii
Voi sunteți de-acum la toate, voi veși fi îndreptătorii
Celor în trecut greșite, voi cei meșteri și cumiști
Care veși culege roada sămănută de părinți,
Dacă noi suntem bătrâni, suntem și mai marii noștri;
Ramurile înflorite au eșit din trunchiul noștri
Și de'ți face ori prefacc ce rămâne de la noi,
Gloria va fi a noastră, ear răspunderea cu voi!..
Dar ori câtă frământare ții vei da, o tinerețe,
Cât se fii de stăpânită de amor și frumusețe,
Cât de năldător să fie cântărei tale har,
Și cât de ibuste jertfe le-ai depune pe altar;
Toate și tot același gîlgiu aruncă peste toate
Vârsta, călduza mortii, și-o să vie-o vreme poate
Când și voue va voi zice tineri: sunteți bătrâni,
Aide îndrăpti pe calea voastră cu toiașu 'n mări.

12 Ianuarie 1908

(Poesii editura Soc

1878-1898.

carti redactate în extrase

DUCELE DE MORNY și societatea Imperiului al doilea Frédéric Loliée

August de Morny, principalul asociat a lui Napoleon III în afacerea din decembrie și spiritul diriguitor al domniei sale, a fost, fără îndoială, un mare om de stat, mâna de fier a Franței în acele vremuri și personajul cel mai esențial al curții imperiale.

ORIGINEA

Adele Fișleu, dintr-o familie săracă din Normandia, fără blazon, fără glorie, dar foarte frumoasă, știu să câștige simpatia lui Ludovic XV. Și din capriciul rău-bător al acestui rege poligam se născu Adelaida, care după ce își făcu educația într-o mănăstire, fu măritată cu generalul conte de Flahaut.

Tânără contesă fu atrasă de dragostea asiduă a prințului Talleyrand, și din această dragoste se născu August Charles-Joseph de Flahaut.

Contesa de Flahaut, pierzându-și soțul care căzu sub cuțitul teroarei, se mărită mai târziu cu ambasadorul Portugaliei José-Maria de Souza.

Tânărul Charles de Flahaut, avu o tinerețe miraculoasă. Soldat la 15 ani, adiutant al lui Murat la 17, general de brigadă la 23 ani, el deveni în curând general marelui armate, avansând repede pe calea onorurilor.

Tânăr și frumos, legă o dragoste puternică pentru Hortense de Beauharnais, regina Olandei. Și fructul acestei iubiri fu înscris la ofițerul stărei civile din Paris sub numele de August Demorny.

TINEREȚEA ȘI EDUCAȚIA

August Demorny, odată cu nașterea sa, căpătă o rentă viageră dela mama sa, regina Olandei.

August rămase puțin timp în mâini străine; contesa de Souza luă la sine nepotul ei, dar ca pe un copil străin

de care se interesa. Și încetul cu încetul această creștere deveni pentru contesa de Souza farmecul zilelor sale. „Toată consolarea și distracția mea, este micul August” zicea ea. Și îl iubea ca pe fiul fiicei ei, s'au mai de grabă ca pe propriul ei copil.

Primele studii le făcu la colegiul Bourbon, când în curând ajunse printre primii clasei.

August avea un spirit prompt și divers, o curiozitate pentru orice lucru. Literatura, arta, științele, îi ofereau cunoștințe generale satisfăcătoare. Contesa de Souza îl încuraja să cultive poezia, crezând că are talent. Și tânărul August madrigaliza s'au făcea epigrame. Dar tatăl său dorind să aibe ocupațiuni mai pozitive decise ca fiul său să studieze matematicile.

În timpul acesta evenimentele politice lucrau în favoarea lui Flahaut. Ludovic-Filip de Bourbon, duce de Orleans, venind pe tron își amintește că în timpul emigrațiunii, împărțise pâinea exilului cu contesa Souza și suferise împreună cu ea viața rătăcitoare prin Elveția și Germania. Și acum după 35 ani el se gândia la fiul ei.

Vechiul aghiotant al lui Napoleon I află astfel că-i chemat definitiv în Franța.

Incepu să fie numit August de Morny. Se determină să separe în două numele său Demorny. Nu mai rămânea decât un titlu heraldic. Și într-o bună zi se numi Conte de Morny.

La vârsta de 21 ani, când izbucni Revoluția din 1830, intră în armată cu gradul de sublocotenent.

Războiul african exercită asupra spiritului tineretului francez o puternică seducțiune prin latura lui aventuroasă și aproape poetică. Dorind să se distingă în acest război dela început își câștigă simpatia și elogiile șefilor săi. Luă parte la primul asalt și în diferite lupte, se expunea cu o îndrăzneală ce stârnea admirația camarazilor.

Climatul însă nu-i fu favorabil. O veche gastrită se agravă. Și fu nevoit să revină în patrie spre bucuria bunicii sale. El văzuse focul de aproape și fără să plece ochii, a dat probe suficiente de sânge rece, de deciziuni ferme, de frumoașă îndrăzneală. Și el demisionă din armată ca să întreprindă noi aventuri.

PERIOADA DE AȘTEPTARE

La vârsta de 27 de ani, când părăsi armata, August de Morny, își făcu apariția sa în lume. Tatăl său, generalul conte de Flahaut depusese mult zel ca să-i pregătească o intrare strălucitoare. Și el nu întârzie să-și deschidă un drum în această societate, amestecată din epavele vechiului regim și parvenitii Imperiului, care constituiau pe atunci „lumea mare”.

Partea romantică a nașterii sale, adăoga atracției sale personale un reflex de strălucire napoleoneană.

Simplu ofițer demisionat, neavând oficial decât relațiile sale cu fii regelui, el voia să meargă rapid în alegerea mijloacelor capabile să atragă atenția asupra persoanei sale. Deveni un arbitru al modei și făcu școală dandismului. El poseda dela natură darul de a se îmbrăca. Apreciat, remarcat, deveni omul la modă. Jurnalele de modă erau inspirate de el și el lansa adesea o tătură nouă de haină.

Curtea însă nu se bucura de prestigiu și regele, cel dintâi, se simțea jenat. Credincioșii vechiului regim trăiau departe de lume, închiși printre portretele familiei, în casele lor și nu ieșeau decât ca să se viziteze între ei. Defecțiunea personalului obicinuit al Curților produsese goluri adânci la Castel. Se dădea multă osteneală, fără prea mare succes, ca să se armonizeze măreția cadrului cu valoarea decorativă a invitațiilor. Orice decori de eleganță superioară, era apreciat ca o cucerire. Oricine din înalta lume franceză s'au străină datorită unui nume sau unui aer de mare calitate, era primit foarte bine. Astfel era de ajuns să se anunțe la Tuilleries, sosirea unei lady, cea mai de lume din aristocrația britanică, pentru a produce senzație.

În consecință un gentilom înăscut ca Morny, prințul d'Orleans și câțiva din emulii lor, formau un cerc de animație strălucitor în aceste saloane atipice.

Casa în care de obicei venia zilnic, casa în care era primit cu o căldură plină de afecție, era aceea pe care o ocupa „ambasadoarea cu părul de aur” „Irisul ochilor albaștri”. Contesa Le Hon. Prietenia dulce și perseverentă a contesei purta noroc debuturilor lui Morny în viața activă. Contesa Le Hon, celebră prin frumusețea sa, prin strălucirea anturajului și recepțiilor sale,

ea era în prima linie printre femeile de lume, cari guvernau atunci, spiritul Parisului.

Și în această elită, contele de Morny avu prilejul să fie preferatul. Ea îl încurajă să-l ajute cu mijloacele sale în realizarea planurilor sale. Fiica unui bogat bancher din Bruxelles se căsătorise cu contele de Hon, unul din fondatorii monarhiei belgice și reprezentantul regelui Leopold pe lângă guvernul francez; ea era armată de influență și bogăție. Dar Morny care-și petrecea timpul său cu sportul, caii și cursele sale (fără a mai vorbi de femei) simțea că aceste ocupațiuni nu satisfăceau nevoile sale. Și ea îi deschise perspective mai ample. Astfel ea se hotărâ să-l asocieze în importante combinațiuni financiare și industriale.

Prima condiție ca să fii independent este să fii bogat.

Familia Orleans, de care el se simțea legat prin puternice simpatii personale, reprezenta încă puterea. Dar evenimentele se precipitară și Ludovic-Filip de teamă să nu verse sânge, cedă terenul fără să lupte contra răscoalei populare.

Indărătul republicanilor amețiți, extaziați de victoria lor efemeră, s'au strecurat prețedenții, salvatorii.

Ludovic-Napoleon, „nepotul unchiului” sosise la timp, cu buzunarele pline cu aur și promisiuni.

Și Morny deveni bonapartist. Pe frațele său îl cunoscui în Londra. Pe atunci situația sa era fără importanță. Numai miss Howard și Persigny credeau în el. Regele Angliei răspunse cererii de audiență a lui Jerome-Napoleon: „Să se ducă la dracu!”

Ludovic-Napoleon primi pe Morny cu o afabilitate binevoitoare pe care o arăta fiecăruia ce venea la el în calitate de partizan. Dar din ziua aceea un pact se încheiase între acești doi oameni.

LOVITURA DE STAT

Lovitura de stat bonapartistă era în principiu hotărâtă. Ludovic Napoleon și credincioșii săi se pregăteau să reînnoiască personalul militar, câștigând de partea lor pe șefii corpurilor de armată.

Și'n seara zilei de 1 Decembrie 1851, se luau ultimele hotărâri. De câteva zile întrevederile „decembriștilor” se multiplicară. Morny era de părere să se accelereze lucrurile. În sfârșit toți căzură de acord asupra orei decisive: Parisul va avea surpriza în noaptea de 1 spre 2 Decembrie.

Și'n seara aceea Morny găsi cu cale să-i mai bîne și mai elegant de a nu fi printre oaspeții președintelui și apărui la premiera unui mare teatru parizian. Presa, literatura și lumea era strălucit reprezentată. Morny, atrăgea atenția generală. În loja unei amabile mondene, în care se găseau o mulțime de Orleansiști, unul din ei găsi cu cale de a-i spune: „Ei bine! în câteva zile veți fi închis la Vincennes”.

Amenințarea alunecă pe obrazul său ca un surâs; el sărută mâna și reveni în loja sa.

În timpul antractului întâlnind pe generalul d'Allonville, comandantul unei brigăzi de cavalerie, la Versailles, îi spune în secret: „Plecați imediat la Versailles, prezența voastră este necesară”. Antractul se sfârșeste. Toată lu-

mea ia loc. Dar Morny părăsește teatrul. În cabinetul prezidențial Persigny și câțiva așteptau, când apărui Ludovic Napoleon cu Morny. „Nu se bănuiește nimic” spuse el. Și Napoleon așezat la biroul său, deschise sertarul secret, rupse plicul cu inscripția simbolică: *Rubicon*, unde se găseau piesele oficiale ale loviturii de stat; semnătura acestor piese, înmânarea ordinelor fiecăruia, angajând responsabilitatea sa. Era decretul dizolvării Camerei naționale și declararea stărei de asediu; proclamația ministrului de război către armată, aceea a prefectului de poliție către populația pariziană; și'n fine numirea lui de Morny la interne. Și apoi Ludovic-Napoleon luând cuvântul zise: „Am încredere în succes; port totdeauna în degetul meu, un inel dela mama mea cu deviza: *Speră!*”

Și mâinile se uniră într'o strângere mai mult nerovoasă decât cordială. Apoi se despărțiră fiecare plecând la datorie.

Înapoia conjurațiilor podurile erau distruse. Armata era angajată în acest eveniment cu ferma hotărâre de a se menține până la capăt.

În sfârșit contele de Morny se decise să concedieze în persoană pe ministrul de interne; și abia instalat, ordinele sale plecau să evacueze în plină ședință palatul adunării naționale și să închidă Consiliul de stat. La prefectura de poliție ordinele sale sosiau unul după altul.

Rezistența la Paris nu fu decât un scurt și steril efort. Ultimele convulsii ale luptei au încetat. Și Morny are aerul asigurat al unui învingător ce nu s'a îndoit o mînută de victorie.

Ludovic-Napoleon inaugurează o nouă perioadă de triumf, care va fi imperiul al doilea, epoca tuturor realizărilor pozitive, așa cum o va simboliza în acțiunea sa un Morny.

MINISTRUL

Marea chestiune era realizată.

Morny rece privea lucrurile așa cum le prevăzuse. Napoleon era trist și posomorit. Cum avea o inimă sensibilă, el era înduioșat de moartea atâtor nevinovați datorită unei funeste erori a trupelor. Atunci Morny interveni: „Monșenore, în materie de război civil, nu este interzis șefilor să meargă la luptă cu mânuși; dar, dacă necesitatea o cere, mânușile lor nu pot împiedeca sângele să le înroșească mâinile și să le întro pe sub unghii!”

Succesul acoperă totul. Parvez indatoritorii se grăbeau acum să-și iveală și să mărească escorta în torului.

Curentul adeziunilor, sau mai degrabă a supunerilor calculate se mână zând cu ochii.

Defecțiunea începu să se produrândurile monarhiste.

În masa populației se acceptă multă agitație legea faptelor împ. Și acum se putea respira, se tră liniște.

Ministerul era constituit în prim dela 2 Decembrie. Cabinetul se fă permanentă la contele de Morny. ministrul de interne pleca ordina întreaga mișcare.

Criza odată trecută, Morny rămă postul său mai departe.

Fără îndoială situațiunea este satisfăcătoare. Increderea în urile sunt înăbușite; douăzeci și de mii de arestări într'un timp scurt.

„Cerberii libertății au fost doborâți. Și-n aceeași zi, deviza: Libertate, litate și Franternitate a fost șterse pe toate edificiile publice. Ambele rațiuni s'au săvârșit în mijlocul unui mare calm și fără să se atratenția populației.

Miniștrii surădeau citind că a libertății au fost smulși cu frenecei ce li plantaseră.

Dar la Limay o cruce albă de fu plantată pe locul unde mai înainte se afla arborele libertății. Și pe cruce se putea citi următoarea inscripție: *Acți se odihnesc rămășițele moarte celor două surori iubite de toți ceții: Republica și Libertatea, în 2 Decembrie 1851. Rugătivă lui pentru ele!*

Dușmanii ordinii sunt încorâți. Din fericire, forța armată făcu prețedenți să se simtă pumnul ei stăpân Roșii dispărură. Partidul revoluționar părea comprimat de teamă, prințamentul neputinței lor și energia și nului.

Și autoritatea ministrului de interne creștea în țară.

Ludovic-Napoleon decretă confisca unei părți din averea familiei Orlans. Contele de Morny, care răsrta pe ducele d'Orleans un sentiment pe combătut această măsură excepționar judecând-o nepolitică și nepopulară spera că va fi ascultat dar nu decât să se compromită încât fu să-și înainteze demisia.

(Continuare în numărul viitor)

Tenul strălucitor al petalelor trandafirilor

Îl veți dobândi întrebându-l Crema, Pudra și Săpunul Simon care îndeplinesc întregul scop: purifică pielea, o fac suplă și o hrănesc.

CRÈME SIMON

PARIS